

## De Duitsers bezetten Oostende

### 1918

<p>Zoals al gezegd, mogen de officieren hun matrassen behouden. Zieke inwoners daarentegen moeten hun matras inleveren. Heel wat mensen, ikzelf ook, namen het risico om onze wol ergens te verstoppert. Spijtig genoeg durft niet iedereen zomaar de Duitse verordeningen naast zich neer te leggen. Maar zelfs als iedereen zou weigeren wol in te leveren, zou de Duitse overheid er wel iets op vinden om zowel aan onze wol als aan ons geld te geraken.</p> <p>Het stadsbestuur werd ervan op de hoogte gebracht dat de Duitse firma Schlüter werd aangesteld voor de bouw van ondergrondse schuilkelders bestand tegen bombardementen en beschietingen. En natuurlijk krijgt de stad de rekening gepresenteerd.</p> <p>De werken kunnen niet als "Quartierleistung"<sup>1</sup> worden beschouwd, waardoor het stadsbestuur geen uitstaan heeft met die firma. De Duitse overheid argumenteert dat de schuilkelders zowel de burgers als de militairen moeten beschermen. In een eerste fase worden tweeëntwintig schuilkelders gebouwd.</p>	<p><b>woensdag 9 – vrijdag 18 januari</b> VPTs 403 (vervolg)</p>
<p>Op 19 januari rond half vijf werden de scheepswerf en de haven opnieuw / door de geallieerden beschoten. Naar het schijnt zouden een Duitse destroyer en het droogdok een voltreffer hebben gekregen. Spijtig genoeg hebben we opnieuw slachtoffers te betreuren:</p> <p>Overleden: Odo Belpaeme 18 jaar oud, Fortstraat 136; Ernstig gewond: René Demeyer, 21 jaar, uit Sijsele; Amand Vanhoutte, 18 jaar, Stokersstraat<sup>2</sup> 50; Licht gewond: Medard Caroen, 17 jaar, Veldstraat 1; Charles Coucke, 25 jaar, Stuiversstraat 51; Em. Vandevelde, 21 jaar, Torhoutsesteenweg 89.</p> <p>In de Noordstraat en omgeving werden verschillende woningen getroffen. Er wordt ook verteld dat een granaat ontplofte ten midden van een groep werklieden van de scheepswerven en dat daarbij veel doden en gewonden vielen.</p> <p>De 22ste, 's nachts om 2.40 uur, werd er weer gebombardeerd door de geallieerden. Het doelwit was dit keer het arsenaal nabij het park. Zowel het gebouw als de installatie werden beschadigd. Leopold Vannieuwehuyse, 51 jaar, uit de Arsenaalstraat, verloor hierbij het leven. André Ocket, 32 jaar, uit de Schapenstraat 5, werd zwaargewond en overleed de volgende dag.</p> <p>Op 23 januari ging de Kommandantur over tot een nieuwe opeising. De twee hoogste klassen van het Koninklijk Atheneum (ongeveer 35 leerlingen) werden verplicht het door de wind opgehoopte zand langs de zeepromenade te verwijderen. Iedereen, zelfs een aantal Duitsers, was hierover zo verontwaardigd dat dit bevel al na twee dagen werd ingetrokken. Duitsland, dat zich zo gecultiveerd acht en zich opwerpt als beschermer van kunst en wetenschap, haalde 35 jongens van de schoolbanken om zand te verwijderen terwijl honderden en zelfs duizenden zeesoldaten sedert jaar en dag de straten van Oostende dweilen en 's nachts de winkels beroven. / De zoveelste schande over Duitsland, na zoveel andere misdaden.</p> <p>Ook in het stadhuis werd koper gestolen. Terwijl we aan het werk waren op ons bureel, zijn twee militairen binnengekomen en hebben een lichter en deur- en vensterkrukken meegenomen. Duitsland heeft van zijn zonen schaamteloze rovers gemaakt. Van het stadhuis, waar ook de klokken uit het belfort zijn weggehaald, blijft alleen nog een skelet over.</p>	<p><b>zaterdag 19 – donderdag 31 januari</b> VPTs 404</p> <p>VPT 405</p>

<sup>1</sup> Verplichting om de militairen logement en voeding te verschaffen. Nota van VP.

<sup>2</sup> Stokersstraat en Noordstraat allebei op de Vuurtorenwijk.

<p>Vorig jaar werd de stad gesommeerd het meubilair uit hotels en villa's langs de zeepromenade te verwijderen om het vervolgens af te staan aan het kwartier van de luchtvaartofficieren van het vliegveld van Houthave bij Brugge. De gemeente Houthave zou moeten opdraaien voor de kosten ten belope van 19 000 BEF. Houthave aanvaardde de Oostendse factuur niet, verwijzend naar de Duitse reglementering die stipuleert dat de kosten voor verwarming, verlichting en inrichting van gebouwen die tijdens de oorlog voor militaire doeleinden worden opgetrokken, ten laste vallen van de bezettende overheid.</p> <p>Het stadsbestuur van Oostende heeft echter nooit een kopie van die reglementering ontvangen. Was Oostende daarvan op de hoogte geweest en had de Kommandantur van Oostende die beschikking vervolgens geëerbiedigd, dan kan ik verzekeren dat er nu nog meer miljoenen in de stadskas zouden zitten.</p> <p>De Kommandantur van Oostende werd van deze zaak op de hoogte gebracht. Ik weet nu al dat ze ontwijkend zullen antwoorden. Duitsers zijn het niet gewoon van een gegeven woord te respecteren.</p> <p>Dit is zo met de overeenkomst i.v.m. de oorlogsbelasting tussen de gouverneur-generaal en de negen provincies. De provincies zouden elke maand veertig miljoen BEF betalen / terwijl de Duitse overheid haar opeisingen telkens cash<sup>3</sup> zou afrekenen. Het verraad van Rusland heeft vele mensen verontwaardigd. Maar in arm, klein België loopt ook een bende schurken rond die zonder scrupules het land aan de vijand wil verkopen. Ze noemen zich "activisten". Wij noemen ze flaminganten. Gelukkig zijn ze weinig talrijk, maar gemanipuleerd door de Duitsers is het duivelsgebroed.</p> <p>Bij Duitse verordening werd België opgesplitst in twee delen: Vlaanderen en Wallonië. Op 10 februari arriveerde een delegatie van de Raad van Vlaanderen in Oostende. Ze bestond uit de heren Lambrichts en Prenaud die hier een meeting zouden houden in het Hotel Sint-Joris. Er kwamen amper vijftig toehoorders op af, de meesten nieuwsgierigen of leerlingen. De meeting werd met afzonderlijke affiches aangekondigd. Voor het hotel had zich een menigte van wel vijfhonderd personen gevormd die elke beweging nauwlettend in de gaten hield.</p> <p>In Oostende kent iedereen Eugeen Everaerts, de plaatselijke agent van die bende verraders. Die man heeft de achting van al zijn vroegere vrienden verloren en weet dat hij door elke Belg gehaat wordt. Hij is gewoon eerloos, meer kan men over die persoon niet zeggen.</p> <p>Op de affiches stond dat op de meeting een tegensprekelijk debat wenselijk was. Daarom kwam de burgemeester vooraf met de gemeenteraad en met enkele invloedrijke personen samen in het Hotel du Grand Sablon. Ze waren van plan om te protesteren tegen het voornemen van de Raad van Vlaanderen om een zelfstandige staat Vlaanderen op te richten. Het was de bedoeling van de activisten om op die meeting de kandidaten voor de Gouwraad van de provincie voor te dragen. / Onnodig te zeggen dat Eugeen Everaerts werd verkozen als vertegenwoordiger<sup>4</sup> van Oostende. In Brussel werd een soort ministerraad voor Vlaanderen opgericht en werd zelfs een minister van Oorlog aangesteld.</p> <p>Diezelfde Everaerts had de Kommandantur vooraf getipt van de samenkomst in het Hotel du Grand Sablon. Kommandant Escher en twee andere militairen kwamen terstond ter plaatse om de burgemeester en de schepenen De Vriese en Verhaeghe aan te houden. De andere aanwezigen moesten hun identiteitskaart afgeven. De drie gearresteerden zijn ondertussen al weer vrij en iedereen kreeg zijn identiteitspapieren terug.</p> <p>We lezen nu in de Duitse pers dat er een plan is om Vlaanderen bij Duitsland in te</p>	<p><b>vrijdag 1 – maandag 18 februari<sup>5</sup></b></p> <p>VPTs 406</p> <p>VPTs 407</p>
--	---

<sup>3</sup> Ms : *with ready cash* ; Ts : *rubis ...* (onleesbaar)

<sup>4</sup> Everaerts werd verkozen voor de *Raad van Vlaanderen* en niet voor de *Gouwraad*.

<sup>5</sup> Ts : January.

<p>lijven. De bedoeling is duidelijk: de Duitsers voelen dat ze de oorlog aan het verliezen zijn en gebruiken alle middelen om het vuur op te poken in de door hen bezette gebieden. Maar ze spelen een gevaarlijk spel en Duitsland zal zelf de eerste zijn om dat aan de lijve te ondervinden.</p> <p>Vandaag 18 februari, om kwart voor twaalf GMT, kreeg Oostende een dozijn granaten te incasseren. Ze zijn allemaal ontploft in de buurt van de batterij Deutschland nabij de boerderij Vandenbusse op de Vuurtorenwijk. Er vallen geen slachtoffers te betreuren.</p>	
<p>Het op grote schaal bestellen van de burgerbevolking is tegenwoordig schering en inslag. Maar nu zijn Duitse militairen ook nog betrokken bij moordpartijen.</p> <p>Deze week heeft een Duitse soldaat bijna een heel gezin uitgemoord in Snaaskerke. De man was bij boer Vanmassenhove boter gaan halen en keerde daarna terug naar Oostende / in gezelschap van de schoonbroer van Vanmassenhove, Boydens, die eveneens om boter was gekomen. Ze hoopten op die manier eventuele problemen met Duitse gendarmen te vermijden. Aan de stadsgrens van Oostende namen de twee afscheid van elkaar en Schlömer, want zo heette de soldaat, keerde op zijn stappen terug naar de boerderij. Daar vertelde hij dat Boydens was aangehouden en dat hij 1000 DM nodig had voor zijn vrijlating. Toen boer Vanmassenhove weigerde op de vraag in te gaan, trok de bandiet zijn revolver en schoot Vanmassenhove neer. De boerin en één van de zonen probeerden nog tussen te komen maar werden op hun beurt neergeschoten. De jongste zoon kon ontsnappen.</p> <p>De boerin en haar zoon werden levensgevaarlijk gewond. De foto van Schlömer werd op verschillende plaatsen uitgehangen. Vóór de oorlog was hij al gekend als misdadiger en veroordeeld tot vijftien jaar opsluiting. Een echte schande dat Duitsland de deuren van zijn gevangenissen openzet om criminelen toe te laten dienst te nemen in het leger. In andere beschaafde landen is van zoiets geen sprake. En zeggen dat het al de tweede keer is dat zoiets gebeurt in Snaaskerke.</p> <p>De 21ste van deze maand werd nog een moord gepleegd, deze keer in Oostende. De heer Daems (?) werd dood aangetroffen in zijn zetel in de kelderverdieping van zijn woning op de hoek van de Aartshertoginne- en de Ooststraat. Zijn hoofd was doorboord met een 4 mm-kogel uit een Duitse revolver.</p> <p>Het lijkt erop dat het bloed van de Hunnen oververhit geraakt. Er vallen steeds meer slachtoffers.</p>	<p><b>dinsdag 19 – zondag 24 februari</b></p> <p>VPTs 408</p>
<p>Iedereen wacht ongeduldig op het komend offensief. Sommigen denken dat de Duitsers het zelf gaan ontketenen, in een ultieme poging om de geallieerde linies te doorbreken. De meesten gaan echter uit van een geallieerd initiatief.</p> <p>De bouw van schuilkelders op kosten van de stad gaat ondertussen onverminderd voort. / In sommige is er plaats voor wel duizend personen.</p> <p>Als gevolg hiervan werden verschillende prachtige gebouwen zwaar beschadigd. Het mooi postgebouw bv. ligt er bij als een stal. Een groot deel van de voorgevel zit achter een betonnen muur. De ruimte tussen de muur en de eigenlijke gevel werd met zand opgevuld.</p> <p>Het mooie zeestation dat pas in 1913 werd voltooid, werd door de Duitsers vernield, o.a. de glazen overspanning over een lengte van 300 meter.</p> <p>Elk huis dat gebombardeerd of beschoten werd, wordt eigendom van de bezetter die het puin hergebruikt.</p>	<p><b>maandag 25 februari – zaterdag 9 maart</b></p> <p>VPTS 409</p>
<p>De matrassen waarop ingekwartierde militairen slapen, moeten ook worden ingeleverd. Tijdens een huiszoeking bij mij thuis vonden de Duitsers een matras die niet goed verstopt was. We kregen geen boete maar ook geen vergoeding.</p> <p>In een aangeplakt bericht lezen we dat wol door de inwoners uit “vrije wil” afgegeven, zou vergoed worden vanaf de 28ste van deze maand. Dit is tenminste wat we lezen.</p> <p>Er worden al een paar dagen geen paspoorten meer afgeleverd. Niemand mag Oostende nog verlaten en wie om speciale redenen toch moet vertrekken, wordt</p>	<p><b>zondag 10 – donderdag 21 maart</b></p>

<p>vergezeld door militairen.</p> <p>De Duitsers weigeren voortaan het wekelijks rantsoen van 75 gr vlees per inwoner. Zelfs de burgerlijke gasthuizen krijgen geen vlees meer terwijl de Duitsers wekelijks honderden dieren voor eigen consumptie slachten. Blijkbaar raakt het hun koude kleren niet dat we sterven van honger. /</p> <p>De 18de rond kwart over acht 's avonds (Duitse tijd) werd de stad zwaar beschoten. Wel tien granaten explodeerden in de buurt van de spoorbrug aan het einde van de Koninginnelaan. Eén drong door de afsluitingsmuur van het burgerlijk hospitaal, op een tweehonderdtal meters van de plaats waar ik woon. Het niet ontplofte tuig werd achteraf uitgegraven. Andere granaten kwamen neer in de Steenbakkersstraat en in de Wagenstraat. Er was veel schade maar er vielen geen slachtoffers.</p> <p>De 21ste rond 16 uur werd er meer dan een half uur lang opnieuw geschoten. De paniek was verschrikkelijk. Honderden en honderden mensen haastten zich naar de schuilkelders.</p> <p>Ik was op kantoor toen de ruiten aan diggelen vlogen. De granaten ontploften dicht bij het gebouw waardoor het in zijn voegen daverde. De beschieting stopte om 16.40 uur. Toen ik hoorde dat er tuigen in de buurt van mijn woning waren ontploft, spoedde ik mij naar huis. De Witte Nonnenstraat zat volledig onder een scherm van rook. Met een zakdoek voor de mond, koerste ik door het puin en de glasscherven. Ik was getuige van ijzingwekkende taferelen. Rode Kruishelpers voerden lijken weg en gewonden werden naar de hospitalen gebracht.</p> <p>De granaat die in de buurt van mijn woning was neergekomen, was ontploft in de winkel van de heer Jules Ouvry aan de Rogierlaan 44. Het huis is totaal vernield en de grote meubeltoonzaal is uitgebrand. Aan mijn woning is er geen schade.</p> <p>In de Wenenstraat<sup>6</sup> zijn twee bommen ontploft. De omliggende huizen hebben zware schade geleden.</p> <p>Wel twintig granaten ontploften in de buurt van het stadhuis met heel wat kapotte ruiten als gevolg.</p>	VPTs 410
<p>Andere bommen zijn ontploft / bij Hotel Fontaine (nu gebruikt als kazerne) waar vele soldaten het leven hebben gelaten. Zij die konden ontsnappen, zaten op de grond in de Langestraat. Hun uniform onder een dikke laag stof.</p> <p>In de Schippersstraat werden vijf huizen vernield, in de Kapucijnenstraat drie, in de Langestraat één, twee in de Ooststraat, één in de Breydelstraat, twee op de Groentemarkt, drie in de Dwarsstraat, één op het Oud Vismijnplein, drie in de Kerkstraat, twee in de Rogierlaan en twee in de Koningstraat<sup>7</sup>.</p> <p>Hierna volgt de lijst<sup>8</sup> van doden en gewonden na de beschieting van 21 maart om 16 uur:</p> <p><b>Doden</b></p> <p>Henri De Hollander, 51 jaar, Rogierlaan 44<sup>9</sup></p> <p>Wilfried Vlietinck, 15 jaar, Muscarstraat 3</p> <p>Emma de Moyart, 66 jaar, Rogierlaan 46</p> <p>Léontine Clément, 36 jaar, Kerkstraat 36</p> <p>Pierre Deboutte, 16 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 119</p> <p>Edmond Lecomte, 50 jaar, Stuiversstraat 24</p> <p>Maximilien Ghewy, 51 jaar, Schippersstraat 11</p> <p>Marie Ghewy, 59 jaar, idem</p> <p>Victor Rollet, 44 jaar, Sint-Paulusstraat 22</p> <p>Paula Decoo, 18 jaar, Jozef-II-straat 40</p>	VPTs 411

<sup>6</sup> Nu Kemmelbergstraat.

<sup>7</sup> Een volledig overzicht van de schade aangericht op 21 maart bevindt zich in schrift 20 van het Ms.

<sup>8</sup> In het Ms vermeld VP 14 doden en 32 gewonden. Voor hun naam verwijst hij naar een bijlage 1 die we hebben teruggevonden in schrift 20 van het Ms. De lijst verscheen ook in *Duinengalm* van 5 november 1920 en in ELLE, p. 566. *Duinengalm* vermeldt bovendien de aard der verwondingen en de naam van de echtgenoot. ELLE het beroep van de slachtoffers.

<sup>9</sup> Volgens *Duinengalm*: Torhoutsesteenweg 124.

<p>Marguerite Pierloot, 33 jaar, Kaaistraat 53  Emilie Beuselinck, 46 jaar, Rogierlaan 44  Marie Ouvry, 18 jaar, idem  Espérance Becu, 68 jaar, Kaaistraat 53</p> <p><b>Zwaar gewonden</b>  Julien Sabbe, 9 jaar, Boomgaardstraat 10  Jeannette Daghelet, 54 jaar, H. Serruyslaan 60  Sylvie Schockaert, 52 jaar, Rogierlaan 44 (later overleden)  Julie Mylle, 34 jaar, Wenenstraat 18  Marcelle Deweerdt, 10 jaar, Kaaistraat 53  Lydie Schoonvaert, 10 jaar, Weidestraat 2  Joseph Maertens, 33 jaar, Sint-Franciscusstraat 26  Basile Dumon, 30 jaar, Peter Benoitstraat 44  Irma Matthys<sup>10</sup>, 23 jaar, Blankenbergestraat 90</p> <p><b>Licht gewonden</b>  Paul Velter, 19 jaar, Stuiversstraat 53  Désiré Edouard, 68 jaar, Grensstraat 13 /  Edouard Vanhaelst, 62 jaar, Rogierlaan 30  Charles Ouvry, 46 jaar, Rogierlaan 44  Ferdinand Vroome, 17 jaar, Rogierlaan 40  Elodie Schockaert, 52 jaar, Rogierlaan 44  Jeanne Fichet, 17 jaar, Rogierlaan 48  Regine Willaert, 21 jaar, Schaafstraat 40<sup>11</sup>  Julie Vanoverbeke, 54 jaar, Rogierlaan 57  Médard Verdonck, 58 jaar, Stockholmstraat 39  Frans Peuteman, 38 jaar, Stockholmstraat 36  Rachel Tillon, 14 jaar, Leopoldlaan 7  Marie Tahon, 4 jaar, idem  Clémence Brachet, 50 jaar, Louisastraat 21  Eléonore Hanze, 65 jaar, Breydelstraat 3  Césarine Lancsweert, 31 jaar, Schippersstraat 46  Désiré Kotten, 51 jaar, Schippersstraat 62  Sidonie François, 47 jaar, idem  Alois de Biesere<sup>12</sup>, 68 jaar, Dwarsstraat 2  Berthe Serneels, 31 jaar, Sint-Paulusstraat 3  Emma Pauwels, 22 jaar, Victorialaan 23  Jeanne<sup>13</sup> Chenot, 33 jaar, Kairostraat 68  François Devos, 67 jaar, Vrijhavenstraat 3</p> <p>Velen zwijgen niet langer en zeggen voor al wie het horen wil dat de geallieerden zich schaamteloos hebben gedragen.</p>	<p>VPTs 412</p>
<p>De 22<sup>ste</sup> rond het middaguur was de batterij Tirpitz het doelwit van de beschieting. Volgende personen werden zwaargewond:  Alfred Eyland, 36 jaar, Torhoutsesteenweg 221 en  Sylvie Quackelbeen, 49 jaar, Torhoutsesteenweg 350.</p> <p>Zondag de 24ste was ik aanwezig bij de voetbalmatch tussen de Zwarte Leeuw en de Groentjes toen de stad opnieuw werd beschoten. De match werd gespeeld op het</p>	<p><b>vrijdag 22 – zondag 24  maart</b></p>

<sup>10</sup> Nadien overleden volgens *Duinengalm*.

<sup>11</sup> Nummer ontbreekt bij VP. Aanvulling *Duinengalm*.

<sup>12</sup> *De Byser* volgens *Duinengalm*.

<sup>13</sup> *Jan* volgens *Duinengalm*.

oud poloveld van Mariakerke. De meeste supporters renden weg maar een vierde van de toeschouwers bleef de match verder volgen. Van op afstand waren wij getuige van de beschieting. De granaten vlogen sissend over ons hoofd en we zagen ze in stad neerkomen. Desondanks bleven de spelers verder spelen totdat ze de sirene hoorden. Iedereen haastte zich toen naar de schuilkelder en wachtte daar met ongeduld de verdere gebeurtenissen af.

Ik keerde huiswaarts via de Nieuwpoortsesteenweg en botste toen op de begrafenis van Mevr. Bernard Vercouillie<sup>14</sup>, één van de slachtoffers van de beschieting van 21 maart. De hele rouwstoet was gevlucht en de lijkwagen stond daar eenzaam langs de kant van de weg. Dat maakte op mij een droevige indruk.

Ik veranderde van gedacht en liep door het Leopoldpark / naar het stadhuis waar ik vernam dat de dokken het doelwit waren. Eén granaat was ontploft in de buurt van de kerk van het Hazegras. Daar had zich ondertussen een grote menigte verzameld. Er waren veel burgerslachtoffers en ook vele militairen hadden het niet overleefd.

Hierna volgt de lijst<sup>15</sup> van de burgerslachtoffers van de beschieting van 24 maart om tien voor vier in de namiddag:

#### Overleden

Antoine Vandamme, 61 jaar, de Smet de Nayerlaan 32<sup>16</sup>

Valentine Buysse, 57 jaar, Lijndraaiersstraat 42

Godelieve Vanheule, 16 jaar, Prins Albertlaan 61

Marie Baeckelandt, 24 jaar, uit Sas-Slijkens, Bredene<sup>17</sup>

Charles Marcus, 49 jaar, Prins Albertlaan 61

Clotilde Sorel, 34 jaar, Witte Nonnenstraat 18<sup>18</sup>

#### Zwaar gewonden

Eugenie Vanremoortel, 61 jaar, de Smet de Nayerlaan 32 (later overleden)

Leopold Janssens, 12 jaar, de Smet de Nayerlaan 6 (idem)

Adrienne Devriendt, 20 jaar, Prins Albertlaan 6

Raphael Seys, 16 jaar, Sint-Petersburgstraat<sup>19</sup> 11

#### Licht gewonden

Léontine Velle, 49 jaar, de Smet de Nayerlaan 34

Urbanie Dekeyser, 28 jaar, idem

Auguste Deceuninck, 17 jaar, idem

Amanda Snauwaert, 22 jaar, Lijndraaiersstraat 42

Jeanne Snauwaert, 17 jaar, idem

Hélène Vanhoucke, 15 jaar, Fregatstraat 11

Irma Vanhoucke, 26 jaar, idem

Marie Mares, 15 jaar, Lijndraaiersstraat 29

Honorine Coopman, 25 jaar, Fregatstraat 11

Angèle Dewulf, 35 jaar, Fregatstraat 9

Augusta Decerf, 9 jaar, idem

Raymond Demaegdt, 8 jaar, Vrijhavenstraat 13

Irma Saelens, 15 jaar, Avisostraat<sup>20</sup> 77

VPTs 413

<sup>14</sup> Clement Leontine.

<sup>15</sup> Voor hun naam verwijst VP naar een bijlage 2 die we hebben teruggevonden in schrift 20 van het Ms. De lijst verscheen ook in *Duinengalm* van 12 november 1920 en in ELLE, p. 566. *Duinengalm* vermeldt bovendien de aard der verwondingen en de naam van de echtgenoot. ELLE het beroep van de slachtoffers.

<sup>16</sup> Witte Nonnenstraat 51 volgens *Duinengalm*.

<sup>17</sup> Uit de Buurtspoorwegstraat volgens *Duinengalm*.

<sup>18</sup> Volgens *Duinengalm* is ze later overleden. Haar adres zou H. Serruyslaan 18 geweest zijn.

<sup>19</sup> Nu Leon Spilliaertstraat. Nr 51 van die straat volgens *Duinengalm*.

<sup>20</sup> Nu Sint-Antoniussstraat.

<p>Louise Boydens, 24 jaar, Hippodroomstraat 58  Margarite De Braeye, 19 jaar, Londenstraat 2  Marie De Braeye, 1 jaar, idem</p>	
<p>Ik lig te beven in mijn bed. De stad wordt alweer beschoten. Mijn ouders dringen erop aan dat ik zou gaan schuilen in de kelder. Ik kleed me aan en ga naar beneden. Voortgaand op het geluid, vermoed ik dat de granaten in de westelijke stadswijken neerkomen. Nu heb ik al de zesde horen ontploffen. We horen dat de burens zich ook naar de kelders haasten. De sirenes loeien. 's Nachts is dit geluid nog akeliger<sup>21</sup> dan overdag.  Achteraf vernam ik dat alle granaten / in de Vuurtorenwijk zijn terecht gekomen. Er zijn geen mensenlevens te betreuren en er is ook geen schade.</p>	<p><b>maandag 25 maart</b></p> <p>VPTs 414</p>
<p>Van 's ochtends vroeg deed het gerucht de ronde dat de stad vandaag opnieuw zou worden beschoten. Zijn de geallieerden echt van plan om ons dagelijks als ongewenste gasten te komen begroeten?  Vanaf halfdrie in de namiddag was de schuilkelder van het stadhuis ingenomen door Oostendenaars. Voor het stadhuispersoneel was er geen plaats meer.  Om 17 uur was er weer alarm. Er gebeurde niets tot halfzeven toen twee granaten bij het waterleidingsbedrijf terecht kwamen. Er zijn geen slachtoffers en ook geen schade.</p>	<p><b>dinsdag 26 maart</b></p>
<p>Het is kwart voor vier in de nacht. Het gefluit van twee granaten en een ontploffing enkele seconden later hebben me uit mijn slaap gehaald. Ik hoor de burens naar de kelder rennen en volg hun voorbeeld.  Vijfentwintig over vier en de beschieting lijkt voorbij. Ik lig nog maar pas weer in bed of ik hoor alweer granaten fluitend overvliegen en ontploffen. Ik zie het echt niet meer zitten om weer naar de kelder te gaan.  's Middags verneem ik dat in totaal vijf à zes granaten werden afgevuurd. Ze zijn voor de zoveelste keer ontploft in de Vuurtorenwijk, meer bepaald in de Liefkemoresstraat. Er zijn gelukkig geen slachtoffers. Twee of drie granaten kwamen neer op de installaties van het zeewezen. Ik weet niet of er schade is.</p>	<p><b>woensdag 27 maart</b></p>
<p>Op 1 april liep één van de treilers die de vissersboten bewaken<sup>22</sup>, op een zeemijn. Eén bemanningslid kwam om, de anderen werden gered.  Vandaag 2 april rond 18 uur hoorden we plots het gefluit van een granaat. De stad lag opnieuw onder vuur. / Ik was in mijn kantoor toen ik plots honderden inwoners in grote paniek naar de kelders van het stadhuis zag rennen.  We hoorden zeven granaten fluitend over onze hoofden vliegen maar we hoorden geen zeven ontploffingen. Om 19 uur hoorde ik nog een granaat overvliegen die neerkwam op een huizenblok gelegen tussen de Zuidstraat, het Sint-Petrus- en Paulusplein en de Keizerskaai.  Het stadsbestuur mag geen kasbonnen meer in omloop brengen. Momenteel staan de stadsfinanciën er heel slecht voor. Een aantal betalingen werd niet uitgevoerd (o.a. ook de lonen van het stadspersoneel) bij gebrek aan contant geld. Als gevolg hiervan, zocht de heer Küster van het burgerlijk bestuur van Brugge onze burgemeester op. Hij dreigde ermee hem te laten arresteren indien de rekeningen voor het jaar 1915 niet tegen 15 april zouden zijn ingediend.  Het stadsbestuur maakte van de gelegenheid gebruik om de burgerlijke gouverneur in te lichten over de duizenden en duizenden opeisingen verricht door de Oostendse Kommandantur. De gouverneur was verrast en beloofde de zaak aanhangig te maken bij het Ober-Kommando die zou nagaan of al die opeisingen wel terecht waren.  De laatste dagen was de bevolking erg bedrukt toen ze het nieuws van het offensief aan de Somme vernam. Toen ze echter hoorde dat het Duits offensief was gestopt, hernam ze weer moed en wacht nu geduldig de komende gebeurtenissen af. Het is</p>	<p><b>donderdag 28 maart –  dinsdag 2 april</b></p> <p>VPTs 415</p>

<sup>21</sup> Ms *gustly* ; Ts : *ghastly*. Waarschijnlijk bedoelt VP *ghostly*.

<sup>22</sup> Ms: *fish-guards (steam trawler)* ; Ts : *fish-trawlers (coast-guards)*

<p>toch niet meer dan normaal dat we, na drie jaar onderdrukking, bij momenten depressief worden als we horen van Duitse successen. Maar als onze geallieerden aan de winnende hand zijn, laait de hoop weer op.</p>	
<p>Bij het begin van het offensief aan de Somme, werden alle paspoorten ingetrokken. Niemand mocht Oostende verlaten. Een week later mocht er weer van Oostende naar Brugge gereisd worden maar niet verder. Maar dat is nu weer ingetrokken. Wordt er een nieuw offensief voorbereid? En de talrijke beschietingen van de laatste dagen / hebben die er misschien mee te maken?</p> <p>In wat een onzekerheid leven we hier en hoe traag gaat de tijd voorbij! We worden van langsom stiller en onverschilliger. Er is nog altijd hoop maar soms staat die toch op een laag pitje. We slaken een diepe zucht bij een geslaagde operatie van de Duitsers en een luide kreet van blijdschap als de geallieerden aan de winnende hand zijn.</p> <p>Door de beschieting van de stad loopt het sterftcijfer onder de burgerbevolking verder op. Vele zieken beschouwen de dood als een verlossing. Bij sommige mensen staat de dood te lezen op het gelaat, hun ogen staren al in de richting van een andere wereld. Iedereen smacht naar de bevrijding.</p> <p>Vandaag 7 april werd de stad twee keer gebombardeerd. De granaten kwamen neer op de scheepswerf of in het water.</p>	<p><b>woensdag 3 – zondag 7 april</b></p> <p>VPTs 416</p>
<p>Het verschrikkelijk bombardement van de nacht van 12 april gaan we niet vlug vergeten. Enkele minuten na één werd ik opgeschrikt door een oorverdovend lawaai. Alsof er een granaat bij de burens was ontploft. Voor ik me goed kon realiseren wat er gaande was, hoorde ik een tweede, een derde, een vierde ontploffing.</p> <p>Geen twijfel mogelijk: de geallieerden waren de stad aan het bestoken. Bij elke ontploffing was het alsof verschillende huizen uit aanpalende straten geraakt werden. Geen tijd te verliezen. Ik rende de trappen af naar de kelder waar ik mijn familie in doodsangst aantrof. Ik probeerde een lamp aan te steken maar bij elke nieuwe ontploffing ging ze uit door de luchtverplaatsing. Uiteindelijk kon ik toch licht maken./ Deze keer waren er geen tussenpozen van acht, tien of meer minuten maar werkelijk de één na de andere granaat werd afgevuurd op de stad. Ons huis schudde en daverde in zijn voegen en we voelden ons absoluut niet veilig in de kelder.</p> <p>Uiteindelijk waagde ik het erop om te gaan kijken of de kelders onder de Sint-Jozefskerk open waren voor de buurtbewoners, wat tot nu toe nog nooit het geval was geweest. Hiertoe moest ik de straat oversteken en om de hoek gaan. Ik kwam een soldaat tegen die de grootste moeite had om twee paarden te bedwingen die bij elke nieuwe ontploffing de achterpoten in de lucht gooiden. Het was pikdonker maar elke explosie lichtte de stad enkele seconden helemaal op. Het gefluit en de ontploffingen van de granaten waren niet uit te staan.</p> <p>Bij de ingang van de kelder onder de kerk, botste ik op vier of vijf militairen. Ze hadden elektrische toortsen bij en wezen me de ingang van de kelder aan. Ik zei dat ik alleen maar kwam kijken of de kelder open was en dat ik terug naar huis moest om mijn familie. Ze dachten dat ik gek was en drongen erop aan om binnen in de kelder te komen schuilen. Maar ik ging natuurlijk eerst mijn ouders halen. We voelden ons hier direct veiliger. Niet meer dan een veertigtal buurtbewoners hadden hetzelfde gewaagd. De tijd ging tergend traag voorbij. Twee uur lang beefden we van spanning en van kou.</p> <p>Een kwartier na de laatste explosie keerde iedereen terug naar het eigen huis, in nachtkledij, bevend van de kou.</p> <p>Eens we terug in bed<sup>23</sup> waren, begonnen de kanonnen / her en der in stad opgesteld, te bulderen. Toen vloog ook een vliegtuig over die bommen begon te lossen. De batterij Tirpitz schoot ook in gang en we kregen de indruk dat het spel ging herbeginnen. Gelukkig was dit niet zo.</p>	<p><b>maandag 8 – vrijdag 12 april</b></p> <p>VPTs 417</p> <p>VPTs 418</p>

<sup>23</sup> Ms: *Once at home and again in bed* ; Ts : *One in bud again*.



<p>'s Morgens rond negen uur kreeg ik te horen dat de stad geen schade had geleden. We konden onze oren niet geloven! Vele granaten waren neergekomen rond de batterij Tirpitz en in de Vuurtorenwijk. De scheepswerven en het militair ziekenhuis waren getroffen. En er waren maar twee licht gewonden: Julie Debrabander, 70 jaar Canadastraat 50 en Marie Kimpe, 34 jaar, idem<sup>24</sup>. Rond kwart over één Duitse tijd hoorden we tijdens het middagmaal een verschrikkelijke explosie en dachten warempel dat ons huis was getroffen. We lieten ons bestek vallen en haasten ons naar de schuilkelder.</p> <p>Een granaat die naar een vliegtuig was afgevuurd, was neergekomen in de Amsterdamstraat, vlak achter de kerk. Daar aangekomen zag ik vijf slachtoffers liggen op het Ph. Van Maestrichtplein: twee kinderen, een bewoner van 50 jaar en twee militairen van wie één kort daarop is overleden. De drie bewoners waren slechts licht gewond.</p> <p>Als gevolg van die laatste ontploffing, liep ons huis voor het eerst sedert het begin van de oorlog schade op: twee ruiten waren aan diggelen gevlogen door de inslag van schrapnels.</p>	
<p>In de nacht van de 13de op de 14de, werd de stad weer beschoten. Wij gingen opnieuw schuilen in de kelder van de Sint-Jozefskerk waar zo' honderd personen – ook soldaten en officieren – hun toevlucht hadden gezocht. Het bombardement duurde één uur. Ondertussen regende en stormde het<sup>25</sup>. Op de Torhoutsesteenweg werden drie huizen beschadigd maar er waren geen slachtoffers./</p>	<p><b>zaterdag 13 – zondag 14 april</b></p>
<p>Het valt op hoe weinig paarden de Duitsers nog hebben. Dagelijks zien we soldaten karren voorttrekken en ezels kanonnen. De weinig overgebleven paarden zijn niet om aan te zien. De zeldzame dieren die nog in het bezit zijn van de burgerbevolking, ook niet trouwens. Ze zijn allemaal vel over been.</p> <p>De Duitse overheid heeft het in omloop brengen van nieuwe kasbonnen verboden. Nu al zijn er voor een totaal van zestien miljoen van die papieren uitgebracht. Het stadsbestuur was dus genoodzaakt om een nieuwe lening aan te gaan bij het Gemeentekrediet in Brussel. Er werden drie leningen afgesloten: één van 1 300 000 BEF om de interest te kunnen vereffenen op de lening van 25 000 000 BEF uit 1898; een tweede lening van 2 000 000 BEF voor de gewone uitgaven van de stad en een derde van 3 000 000 BEF om de bezetting te bekostigen. Momenteel is van de twee laatste leningen al het tweede deel opgenomen (500 000 en 750 000 BEF). Het derde deel is aangevraagd.</p> <p>Omdat de stad zoveel opeisingen moest doen, kon ze niet anders dan de vergoeding aan de eigenaars stopzetten tot na ontvangst van het tweede deel van de leningen. De stadskas zal nu ook de som van 600 000 BEF aan de Duitse overheid overmaken voor gemaakte kosten. De Oostendenaars krijgen voorlopig wel geen vergoeding voor de inkwartiering van militairen. Gezien de slechte toestand van haar financiën, kreeg de stad een subsidie van 100 000 BEF vanwege het "Gouvernement"<sup>26</sup>.</p> <p>In de nacht van de 17de op de 18de april werd de stad ondanks het bar slechte weer nogmaals gebombardeerd. De ontploffingen volgden elkaar op en telkens lichtte de stad op. Voor ons betekende het een nieuwe rush naar de kelder onder de Sint-Jozefskerk.</p> <p>De granaten zijn allemaal ontploft aan de westkant van de stad, in Mariakerke. Het wijkcommissariaat – op de hoek van de Northlaan en de Nieuwpoortsesteenweg<sup>27</sup> – werd volledig / vernield. Twee politieagenten kwamen onder het puin terecht, maar alleen agent René Declerck<sup>28</sup> is zwaargewond. Verschillende huizen zijn vernield of</p>	<p><b>maandag 15 – vrijdag 19 april</b> VPTs 419</p> <p>VPTs 420</p>

<sup>24</sup> *Duinengalm* van 12 november 1920 vermeldt daarnaast nog vier andere slachtoffers.

<sup>25</sup> Ms: *It was stormy and raining weather* Ts: *It was stormy and ret weather*.

<sup>26</sup> *De Zivilverwaltung* in Brugge? De gevolmachtigden in Brussel ?

<sup>27</sup> *Chaussée de Thourout*, zowel in Ms als in Ts.

<sup>28</sup> Ook vermeld in *Duinengalm* van 12 november 1920.

<p>beschadigd maar er waren geen doden. Een granaat is midden in het oud kerkhof ontploft en heeft verschillende graven vernield.</p> <p>Vandaag 19 april, tussen 11 en 12 uur 's middags, zijn twee granaten of bommen ontploft in de buurt van de Spuikom. Volgende personen<sup>29</sup> werden gewond: Henri Rodenbach, 65 jaar, Romestraat 62, zwaar en Berthe Gallin, 17 jaar, Vrijhavenstraat 31, licht gewond.</p> <p>Om halfzes deze avond losten enkele vliegtuigen bommen in de omgeving van de kazerne. Naast verschillende militairen, werden volgende burgers gedood of verwond<sup>30</sup>:</p> <p><b>gedood:</b> Oscar Derudder, 33 jaar, Rogierlaan 65</p> <p><b>zwaar gewond:</b> Jules Demeester, 55 jaar, Wapenplein 15 Ed. Vanrenterghem, 54 jaar, Arbeidstraat<sup>31</sup> 5 Esther Dudal, 8 jaar, de Smet de Naeyerlaan 31</p> <p><b>licht gewond:</b> Gilbert Dudal, 3 jaar, idem Hélène Vanhecke, 43 jaar, idem.</p>	
<p>Demeester, Vanrenterghem en Rodenbach zijn ondertussen overleden.</p> <p>Op 20 april, rond 17u00 Duitse tijd, hebben de geallieerden de stad nog maar eens beschoten. Nu lag vooral de wijk Mariakerke onder vuur. De meeste granaten zijn ontploft in zee of op het strand. Er zijn geen slachtoffers en ook geen schade. De nacht van de 22ste op de 23ste en de daaropvolgende dag zullen in het geheugen van elke Oostendenaar gegrift blijven.</p> <p>s' Middags om 12.15 uur Duitse tijd, / barstte een zwaar bombardement los. Op enkele minuten stonden we in de kelder van de Sint-Jozefskerk. Voortaan is de ingang 's nachts verlicht met een blauwe gaslamp.</p> <p>Alle kustbatterijen begonnen te vuren terwijl talrijke geallieerde granaten explodeerden. We konden zonder veel moeite de Duitse batterijen onderscheiden die schoten in de richting van de zee. De beschieting duurde twee en een half uur.</p> <p>Toen ik 's morgens rond 9 uur arriveerde op mijn werk, vernam ik dat dozijnen granaten waren ontploft in de Vuurtorenwijk, meer bepaald in de Heist- en de Fortstraat. De granaat die terecht kwam in de Schippersstraat is niet ontploft. Andere tuigen kwamen neer in de Steensedijk, in de Aartshertogstraat en in de Leffingestraat. De Kommandantur gaf opdracht om tweehonderd man (werkluif of inwoners, het was om het even) naar deze straten te sturen om de bomkraters op te vullen.</p> <p>Deze beschieting is één van de zwaarste die we hebben meegemaakt. Hierna de naamlijst<sup>32</sup> van twee families die van de aardbol zijn geveegd:</p> <p><b>gedood:</b> August Jonckheere, 22 jaar, Steensedijk 57 Louis Jonckheere, 17 jaar, idem Angèle Jonckheere, 16 jaar, idem Irma Jonckheere, 15 jaar, idem Madeleine Jonckheere, 11 jaar, idem Louis Deputter, 49 jaar, Steensedijk 59 Eugénie Coeneye, 45 jaar, idem Marie Deputter, 19 jaar, idem Marguerite Deputter, 17 jaar, idem</p>	<p><b>zaterdag 20 – dinsdag 23 april</b></p> <p>VPTs 421</p>

<sup>29</sup> Deze slachtoffers en ook deze hierna worden niet vermeld in *Duinengalm* van 12 november 1920. Oscar Derudder staat in de lijst van ELLE, p. 567.

<sup>30</sup> Een drietal worden vermeld in ELLE, p. 567.

<sup>31</sup> Naam was al in 1912 veranderd in *Schoolstraat*. Nu *Dokter Verhaeghestraat*. Zie D. DESCHACHT, p. 21.

<sup>32</sup> Zie ook *Duinengalm* van 12 november 1920 en ELLE p. 566-67. ELLE schrijft *Augusta* Jonckheere i.p.v. *August*.

<p>Valentine Deputter, 7 jaar, idem</p> <p><b>zwaar gewond:</b> Alphonse Deputter, 10 jaar, idem (kort nadien overleden) Ernestine Deputter, 14 jaar, idem (kort nadien overleden).</p> <p>Kort daarop ging het nieuws rond dat twee geallieerde oorlogsbodems (lichte kruisers) de haven aan de oostkant waren binnengevaren met de bedoeling deze kruisers tot zinken te brengen en zodoende de haven te blokkeren. / De geallieerden hadden in Zeebrugge dezelfde strategie toegepast, echter met meer succes. Om 9 uur probeerde een geallieerde piloot dan de twee schepen te bombarderen en ze zo tot zinken te brengen.</p> <p>Rond 14 uur zag ik vanaf de zeepromenade dat de twee oorlogsbodems naast elkaar op het strand waren vastgelopen, ongeveer ter hoogte van Hotel de L'Espérance. Eén ervan stond in brand en af en toe was er een explosie aan boord. De twee schoorstenen van de schepen waren nog intact maar ze waren hun masten kwijt. De beschietingen hadden er schroot van gemaakt. De schepen waren dus niet tot in de haven geraakt.</p> <p>Terwijl zo'n vijfhonderd kijklustigen (voor het merendeel militairen) stonden toe te kijken, vlogen twee geallieerde vliegtuigen over. Gelukkig zonder bommen af te werpen. Op dat moment verschenen plots drie Duitse watervliegtuigen op minder dan honderd meter boven ons. Hun machinegeweren begonnen te schieten op de toeschouwers. De paniek was onbeschrijflijk. De massa stooft uiteen, weg van het gevaar. Waarom dat plotse schieten op de menigte?</p> <p>Twee minuten later zag ik een Duitse officier met een beenwonde en een gewonde marinesoldaat liggen. Ze werden beiden naar een lazaret overgebracht. De laatste had wel een dozijn kogels in zijn lichaam gekregen en was al stervende toen hij werd weggebracht. Dit keer had ik van dicht bij de dood gezien!</p> <p>Om 17.30 uur Duitse tijd verliet ik mijn kantoor en begaf me naar de Kommandantur om meer informatie te krijgen. Op dat moment vlogen geallieerde vliegtuigen over en gooiden bommen in de Kerkstraat, in de Sint-Sebastiaanstraat, rond Petit Paris, enz. Eenmaal / terug in mijn kantoor, waar twee ruiten waren gesneuveld, hoorde ik dat er ten minste negen personen waren omgekomen en dat er zeker twintig gewond waren. Het dodental liep uiteindelijk op tot vijftien en tot zesentwintig met die van de nacht voordien erbij. Zesentwintig doden in vierentwintig uur!</p> <p>Om 19 uur was ik aan Petit Paris waar een bom verschillende inwoners had gedood of verwond. Op dat eigenste moment vlogen weer drie tuigen over die bommen afwierpen op de stad. Gelukkig vielen er nu geen slachtoffers meer onder de burgerbevolking maar er werden wel drie militairen zwaar toegetakeld.</p> <p>Een dag vol akelige en niet te voorziene verrassingen!</p>	<p>VPTs 422</p> <p>VPTs 423</p>
<p>Hierna de naamlijst<sup>33</sup> van de slachtoffers van het bombardement van 23 april: <b>gedood:</b> Laurence Goffin, 58 jaar, Kerkstraat 16 Marie Ardou, 29 jaar, idem Elodie Benoot, 32 jaar, uit Snaaskerke Marie Bosch, 70 jaar, Koninginnelaan 68 Berthe De Vlieger, 23 jaar, van de Conterdam Marguerite Van Walleghem, 7 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 22 Marie Van Walleghem, 10 jaar, idem Pieter Verbauwe, 41 jaar, Lanbouwersstraat 1 Oscar Verbauwe, 11 jaar, idem</p>	<p><b>woensdag 24 – dinsdag 30 april</b></p>

<sup>33</sup> In het Ms wordt met XXX verwezen naar een naamlijst die zich bevindt in schrift 20 van het Ms. Deze lijst ontbreekt in de nummers van *Duinengalm* uit november 1920. Voor de overledenen, zie ook ELLE p. 566-67. Namen komen niet volledig overeen.

Marie Reynaerts, 6 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 28  
 Célestin Debreuck, 60 jaar, Velodroomstraat 47  
 Louis Van Rose, 70 jaar, Hippodroomstraat 17  
 Pieter Goval, 10 maanden, Torhoutsesteenweg 113  
 Prosper Van Acker, 61 jaar, Kerkstraat 23  
 Edouard Bonte, 33 jaar, Veldstraat 44  
 Marie Verriest, 63 jaar, Stuiversstraat 241

**zwaar gewond:**

Simonne Verkouillie, 15 jaar, Witte Nonnenstraat 12  
 Arthur Vanneste, 8 jaar, A. Pieterslaan 1  
 Oscar Vandevelde, 19 jaar, Zwitserlandstraat 14  
 Elza Derycke, 15 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 28  
 Théodorine Jarvis, 38 jaar, Stuiversstraat 241  
 Augusta Deblauwe, 17 jaar, Veldstraat 56  
 Henri Maureau, 11 jaar, Peter Benoitstraat 2  
 Laure Reynaerts, 4 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 28 (later overleden)  
 Denise Van wallegghem, 8 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 22

**licht gewond:**

Elodie Desauw, 64 jaar, Oude Vijsmijnplein 11  
 Augusta Roels, 60 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 41  
 Constance Bouman, 19 jaar, Christinastraat 63  
 Joseph Kinoo, 7 jaar, Verenigingsstraat  
 Lea Deckmyn, 8 jaar, Witte Nonnenstraat 12  
 Régine Willaert, 21 jaar, Schaafstraat 40 /  
 Xavier Groffy, ?, Koninginnelaan 68  
 Prosper Messiaen, 9 jaar, Torhoutsesteenweg 93  
 Van Biesbrouck Camille, 46 jaar, Stephaniesquare 15  
 Georgine Struman, 15 jaar, Hippodroomstraat 33  
 Anna Goval, 7 jaar, Torhoutsesteenweg 113  
 Henri Reynaerts, 7 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 28  
 Walter Myllecama, 15 jaar, Sint-Paulusstraat 39  
 Marie Van Leirberghe, 31 jaar, Witte Nonnenstraat 14  
 Raymond Robert, 7 jaar, idem  
 Irène Rubben, 27 jaar, Kerkstraat 9  
 Coleta Bode, 54 jaar, idem  
 Victor Kimpe, 6 jaar, uit Middelkerke  
 Maurice Vyvey, 17 jaar, A. Pieterslaan 6  
 Adrienne Druyve, 19 jaar, Amsterdamstraat 16

Nu kan ik meer bijzonderheden vertellen over de strategie van de geallieerden. Spijts de vele burgerslachtoffers, is hun operatie in Zeebrugge een echt succes geworden. Drie oorlogsbodems volgestouwd met beton werden tot zinken gebracht in de vaargeul en in de haven. Ondertussen ging een detachement marinesoldaten op de pier aan wal en leverde een hels gevecht met de Duitsers. Ze zijn erin geslaagd om verschillende vijandelijke militaire installaties en een brug te vernietigen en over een lengte van 50 meter een gat in de pier te slaan. Enkele helden zijn tijdens deze gedurfde operatie omgekomen maar de meesten zijn met motorboten kunnen ontkomen. Ze namen ook een aantal krijgsgevangenen mee.

Terwijl de Britten deze ontscheping achter een gordijn van rook aan het voorbereiden waren, hebben ze Oostende hevig beschoten om zo de aandacht van de Duitsers af te leiden. Om een idee te geven van de hevigheid van de beschieting: in de buurt van de batterij Tirpitz werden 80 à 90 bomkraters geslagen als een huis zo groot.

De moedige Britse "blue-jackets" probeerden nog de haven van Oostende te blokkeren met de twee schepen maar die zijn vastgelopen op het strand. In Oostende

VPTs 424

<p>is het opzet mislukt maar in Zeebrugge zijn ze erin geslaagd om de haven te blokkeren. Later heeft de vijand al de schepen die in Zeebrugge voor anker lagen, via het kanaal Brugge-Oostende naar hier overgebracht. Alle Duitsers zijn vol van bewondering voor deze geslaagde Britse operatie. /</p> <p>Enkele militairen of burgers konden de in de haven van Zeebrugge gezonken schepen fotograferen. Een aantal van die foto's werden ook in Oostende verspreid. Ik heb ook één kunnen bemachtigen. Maar die handel kwam de Kommandantur spoedig ter ore. De jacht werd ingezet en alle fotografen uit de stad kregen het bezoek van de Feldgendarmerie, maar geen enkele werd aangehouden.</p> <p>Sedertdien werd onze stad niet meer gebombardeerd. We kunnen hieruit besluiten dat de nachtelijke beschietingen van onze stad een onderdeel waren van deze operatie.</p> <p>Sedert het begin van de bezetting, werden al 136 inwoners gedood en 353 gewond bij beschietingen van op het land of bij bombardementen vanuit de lucht.</p>	VPTs 425
<p>Sedert de succesvolle en moedige operatie van de Britten in Zeebrugge, maken de Duitsers koortsachtig werk van de kustverdediging, meer bepaald van de Oostendse haven. Langs de zeepromenade staat het vol van betonnen onderstellen voor machinegeweren. Tussen Hotel Majestic en Hotel du Casino werd een batterij met vier kanonnen van 17 cm geplaatst. Een batterij veldkanonnen wordt elke avond op stand-by gezet aan het uiteinde van het westerstaketsel. Er wordt dag en nacht mee geoefend met als gevolg dat de meeste villa's op de zeepromenade in puin liggen. De bevolking mag weer niet meer op de zeepromenade komen.</p> <p>Maar ondanks alle voorzorgen en alle artillerie, konden de Duitsers de Britten niet beletten hun schitterende operatie van Zeebrugge en Oostende te herhalen. Op 10 mei, om drie uur in de nacht, werd de stad weer hevig gebombardeerd. Het weer was ideaal / voor de piloten. Voortgaande op de Duitse vuurpijlen en het oorverdovend geblaf van hun batterijen in de Oostendse agglomeratie, konden we gemakkelijk raden dat er een belangrijke operatie aankwam. Na een half uur verhevigde het artilleriegeschut. Geallieerde piloten waren druk in de weer boven het strand. Rond 9 uur vernam ik dat de Britse admiraliteit er nu in geslaagd was om de Oostendse haven te blokkeren. Ik haastte me naar de visserskaai waar ik vaststelde dat dit geen gerucht was maar de waarheid.</p> <p>Op tweehonderd yards in de havengeul, ter hoogte van de seinpaal, lag een gigantisch geroest wrak in het midden tussen de twee staketsels. Deze ijzeren massa had drie schoorsteenpijpen en lag daar tot grote ergernis van de Duitsers. Profiterend van het gunstige weer en het getij, hadden de Britten een nieuwe poging gewaagd om de Oostendse haven te blokkeren en ze waren daar voor drie vierden in geslaagd. Achter een zwart rookgordijn had de heldhaftige bemanning van de Vindictive – een oorlogsschip dat gevuld was met beton en dat eerder al aan de operatie in Zeebrugge had deelgenomen - hun schip tot zinken gebracht. Spijtig genoeg zonk de boot evenwijdig aan de twee staketsels zodat de Hunnen nog altijd de haven in en uit kunnen met hun boten. Maar waar de kapitein van de Vindictive niet volledig in geslaagd is, nl. de volledige blokkade van de haven, zal het getij de rest doen.</p> <p>Ondanks het hevig en onophoudelijk schieten van de kanonnen, konden de Duitsers niet beletten dat die ongewenste reus midden in de haven kwam te liggen. Het toppunt / is dat de Duitsers de eerste waren om te verklaren dat de Vindictive door hun eigen geschut tot zinken was gebracht op een plaats die de vrije toegang tot de haven niet belemmerde.</p> <p>Momenteel kunnen hun torpedoboten nog in en uit de haven maar de toekomst zal het strategisch nut bewijzen van de schitterende operatie van de blue-jackets. Zeven van hen hebben op de boot het leven gelaten en twee officieren werden gevangengenomen. De geallieerden hebben tijdens de hele duur van de operatie de Duitse batterijen onder vuur genomen met het spijtige gevolg dat een tuig is neergekomen in het huis gelegen aan de Nieuwpoortsesteenweg 501. De woning</p>	<p><b>woensdag 1 – dinsdag 14 mei</b></p> <p>VPTs 426</p> <p>VPTs 427</p>

<p>brandde uit en vijftien personen vonden in die vuurzee de dood. Verschillende lijken werden uit elkaar gereten. Tijdens de reddingsoperatie werden verkoolde lichaamsdelen van onder het puin gehaald.</p> <p>Hierna de lijst<sup>34</sup> van doden en gewonden na de beschieting van 10 mei 1918:</p> <p><b>gedood:</b></p> <p>Jeannette Vyncke, 30 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 501  Berthe Berteloot, 5 jaar, idem  Eugénie Cogghe, 61 jaar, idem  Sylvie Coopman, 42 jaar, idem  Valérie Cogghe, 20 jaar, idem  Léonie Cogghe, 19 jaar, idem  Rosalie Cogghe, 7 jaar, idem  Alfons Cogghe, 16 jaar, idem  Prosper Cogghe, 10 jaar, idem  Léontine Vancraeynest, 48 jaar, idem  Léopold Sallet, 20 jaar, uit Middelkerke  Parfait Sallet, 12 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 501  Julien Van Robaeys, 39 jaar, Torhoutsesteenweg 218  Godelieve Berteloot, 4 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 501  Marie Vynck, 15 jaar, idem</p> <p><b>zwaar gewond:</b></p> <p>Philippe Willaert, 60 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 150</p> <p><b>licht gewond:</b></p> <p>Pieter Lams, 58 jaar, Veldstraat 33  Henri Vanhecke, 37 jaar, Roemeniëstraat 3</p> <p>Tijdens de operatie hebben een twintigtal vliegtuigen de Duitse batterijen op het strand aangevallen. Verschillende militairen hebben verklaard dat hierbij heel wat manschappen werden gedood. /  Momenteel zijn werklui van de Bauwer...<sup>35</sup> bezig met het ontmantelen van de Vindictive en van de twee boten die op het strand liepen in de nacht van 22 op 23 april. De drie schoorstenen van de Vindictive werden nog dezelfde dag opgeblazen. De Kommandantur bracht het stadsbestuur ervan op de hoogte dat bevolking weer met vlees in porties van 75 gr per persoon en per week zou worden bevoorraad vanaf de week van 25-26 mei.</p> <p>De stad werd al een half dozijn keer opgeroepen om voor het gerechtshof van Valenciennes (Frankrijk) te verschijnen of om zich schriftelijk te verdedigen in volgende gerechtszaken.</p> <p>Toen de oorlog uitbrak, leden verschillende Duitsers, residerende in Oostende, schade als gevolg de mobilisatie. Anderen zijn toen op de vlucht geslagen en lieten hier hun bagage achter. Deze Duitse “martelaren” hebben nu een procedure ingespannen tegen de burgerlijke overheid van hun vroegere verblijfplaats. In Oostende werd de politionele macht overgedragen aan de militaire overheden vanaf de aankondiging van de staat van beleg. Van toen af droegen zij de volledige verantwoordelijkheid. Dat is het beste argument ter verdediging dat de stad kan aanhalen. Er zijn zeven aanvragen voor schadevergoeding en interesten ten laste van de stad ingediend. De kosten bedragen nu al honderdduizend frank. Schepen Verdeyen die advocaat is, wordt afgevaardigd naar Valenciennes om daar de</p>	<p>VPTs 428</p>
--	-----------------

<sup>34</sup> Het Ms verwijst naar een bijlage die we hebben teruggevonden in schrift 20 van het Ms. Zelfde lijst verscheen in *Duinengalm* van 19 november 1920. Philippe Willaert staat daar vermeld als *licht gewond*. *Duinengalm* geeft volgende adressen op : Nieuwpoortsesteenweg 501 en 503, Steense Dijk, Albertpark en Veldstraat. Zie ook ELLE, p. 567.

<sup>35</sup> Woordeinde onleesbaar zowel in Ms als in Ts.

belangen van de stad te verdedigen. Op voorwaarde natuurlijk dat de Duitse overheid hem een pas wil geven.	
<p>Vandaag 16 mei was weer zo'n rampzalige dag. Het aantal burgerdoden had nog hoger kunnen zijn want het was marktdag.</p> <p>Klokslag 11 uur hoorden we / hevig schieten gevolgd twee explosies. Eerst dachten we dat een onzichtbaar vliegtuig bommen aan het gooien was. Maar na de derde bominslag was het afgelopen. Het bombardement was zo onverwacht en zo plots voorbij. Niemand wist wat er gaande was en wat er nog zou volgen.</p> <p>Maar tegen de middag wist de hele stad dat er drie bommen gevallen waren. De eerste was ontploft in de Witte Nonnenstraat (huis Schulze), de tweede in de Sint-Paulusstraat (café Stad Antwerpen) en de derde die was neergekomen in het tweede dok, niet ver van het treinstation.</p> <p>Naast de vernielde en beschadigde gebouwen, vielen op 16 mei ook doden en gewonden<sup>36</sup>:</p> <p><b>doden:</b>  Pieter Naessens, 72 jaar, Stockholmstraat 23  Berthe De Somer, 40 jaar, Witte Nonnenstraat 33  Esther Desomer, 33 jaar, idem</p> <p><b>zwaar gewond:</b>  Marie Mathieu, 32 jaar, idem</p> <p><b>licht gewond:</b>  Delphine Fontaine, 64 jaar, Warschaustraat  Marie Devriendt, 5 jaar, uit Bredene  Charles Bouman, 27 jaar, Christinastraat 63  Sophie Degryse, 53 jaar, Spaarzaamheidstraat 49  Gertrude Loontjens, 28 jaar, Witte Nonnenstraat 38  Irène Debeene, 13 jaar, Langestraat 5  Jules De Mey, ?, Witte Nonnenstraat 38  Louis Simoens, 35 jaar, idem  Clémence De Moor, 58 jaar, A. Pieterslaan 57  Maurice Willaert, 12 jaar, Berlijnstraat<sup>37</sup> 3</p> <p>De reddingsploegen gingen dadelijk aan de slag om slachtoffers van onder het puin te halen. Om 3 uur in de namiddag, toen ze nog volop aan het werk waren in de Witte Nonnenstraat, stond ik toe te kijken samen met een honderdtal anderen. We hoorden plots een verschrikkelijke ontploffing heel dichtbij. We stoven uit elkaar, sommigen werden bijna gek. / Omdat er in de omgeving geen schuilkelder was, rende ik naar het stadhuis. Toen volgde een tweede ontploffing. In de schuilkelder van het stadhuis telde ik nog acht explosies, de meeste in de westelijke en zuidelijke stadswijken.</p> <p>Dit tweede bombardement was een echte ramp en de verontwaardiging over deze moorddadige acties was dan ook groot. Waarom het stadscentrum bombarderen, waar alleen burgerdoelwitten kunnen worden geraakt? Waarom hebben ze niet nauwkeuriger gemikt, zoals in september 1915 en juni 1917?</p> <p>Hierna de lijst<sup>38</sup> van de slachtoffers van het tweede bombardement van 16 mei om drie uur na de middag:</p> <p><b>doden:</b>  Céline Vandevelde, 34 jaar, Kapellestraat 101</p>	<p><b>woensdag 15 – donderdag 16 mei</b>  VPTs 429</p> <p>VPTs 430</p>

<sup>36</sup> "Bijlage B" bevindt zich in schrift 20 van het Ms. Zie ook *Duinengalm* van 19 november 1920 die vermeldt dat Jules De Mey 38 jaar was. Zie ook ELLE, p. 567.

<sup>37</sup> Nu IJzerstraat.

<sup>38</sup> "Bijlage C" bevindt zich in schrift 20 van het Ms. Zie ook *Duinengalm* van 19 november 1920 die vermeldt dat Coletta Decroos nadien is overleden. *Boudengen* en niet [*Boudiu*]. Zie ook ELLE, p. 567.

<p>Alphonse Cornellie, 55 jaar, Christinastraat 104  Marcelle Beuckels, 24 jaar, Godshuizenstraat<sup>39</sup> 18  Herminie Denys, 65 jaar, A. Beernaertstraat 1</p> <p><b>zwaar gewond:</b>  Léonie Decloedt, 69 jaar, Groentemarkt 2  Coletta Decroos, 73 jaar, Cadzandstraat 2  Sophie Cornellie, 80 jaar, Christinastraat 104</p> <p><b>licht gewond:</b>  Lievin Van Moortel, 48 jaar, Kapellestraat 101  Lucien Van Moortel, 8 jaar, idem  Léon Van Moortel, 11 jaar, idem  Mariette Van Moortel, 6 jaar, idem  Jules Somers, 4 jaar, Cadzandstraat 2  Madeleine Boudiu, 4 jaar, Christinastraat 108  Alice Kynt, 36 jaar, Groentemarkt 2  Prosper Van Yper, 64 jaar, Kapellestraat 64  Clémentine Christiaens, 56 jaar, Christinastraat 107  Hélène Verhaeghe, 27 jaar, Groentemarkt 2</p> <p>Sommige mensen durven de straat niet meer oversteken, zelfs wanneer ze beroepshalve ergens naartoe moeten. Zo gevaarlijk is het!  Een ander gevolg van dit bombardement is dat op verschillende plaatsen de riolering stuk is en dat / dus een ander gevaar loert, nl. het onderlopen van de kelders. Dankzij het snelle optreden van de overheid, zijn heel wat kelders gespaard gebleven.</p>	<p>VPTs 431</p>
<p>Het dagelijks rantsoen brood is al een week lang teruggeschroefd van 360 naar 300 gr per persoon. Voortaan weegt een brood 900 gr en kost het 0,60 BEF. Nu we wekelijks weer 75 gr vlees zullen krijgen, zijn we weer 420 gram brood lichter gemaakt. Sedert het begin van de bezetting tot op vandaag, zijn dit de uitgaven voor opeisingen:</p> <p>1° Bedrag van de factuur ingediend op 30 april 1918</p> <p>a) levensmiddelen: 9 174 605,21 BEF  b) andere:</p> <p>1) gewone opeisingen: 14 532 841,55 BEF  2) opeisingen i.v.m. uitgaven voor inkwartiering van de troepen: 2 896 839,75 BEF</p> <p>2° Voldane facturen</p> <p>a) levensmiddelen: 641 989,76 BEF  b) andere:</p> <p>1) water (drinkwatermaatschappij): 283 872,76 BEF  2) gas en elektriciteit (montage en uitrusting inbegrepen): 1 444 466,70 BEF  3) wedden en varia: 7 891 608,60 BEF  4) vergoeding voor logement van burgerpersoneel: 117 765, 33 BEF</p>	<p><b>vrijdag 17 – zondag 19 mei</b></p>
<p>De 21ste werd de stad nog maar eens gebombardeerd. Toen ik rond 14.00 uur op kantoor in het stadhuis zat, hoorde ik Duitse vliegtuigen overvliegen. Er volgden dadelijk twee schoten van één of andere kustbatterij. Twee of drie minuten later kwam de granaat midden in stad neer. Op een bepaald moment daverden de ruiten en vlogen papieren in het rond. Blijkbaar was de granaat heel dichtbij ontploft. Ik zette het op een lopen naar de schuilkelder.</p> <p>Later vernam ik dat het projectiel was ontploft in de / Ooststraat, waar vroeger de Kommandantuur was gevestigd en waar nu een school<sup>40</sup> is ondergebracht. Er vielen geen slachtoffers omdat er enkel in de voormiddag les was. Een andere granaat</p>	<p><b>maandag 20 – woensdag 22 mei</b></p> <p>VPTs 432</p>

<sup>39</sup> Nu Edith Cavellstraat.

<sup>40</sup> De Albertschool.



<p>kwam neer in de Jozef-II-straat, niet ver van het huis Devolder. Nog twee andere belandden op het oud militair ziekenhuis vlak naast het nieuw postgebouw. In het stuk van de Sint-Paulusstraat tussen de Christina- en de Aartshertoginnestraat kwam er nog één neer. Andere kwamen op het strand en in het water terecht. Als bij wonder werd slechts één inwoner ernstig en twee anderen licht gewond<sup>41</sup>: Léon Nassel, 15 jaar, Sint-Paulusstraat 19 Gustaaf Dorchain, 62 jaar, Aartshertoginnestraat 8 Armand Lenaerts, 17 jaar, Jozef-II-straat 28 Wegens de gevaarlijke ligging van het Hotel de la Marine dat nu dienstdoet als burgerlijk hospitaal, werden alle zevenentwintig zieken overgebracht naar de woning van de heer Serruys op de hoek van de Brusselstraat en de Leopoldlaan. Er is ook sprake van dat de patiënten die aan het revalideren zijn, zouden ondergebracht worden in het burgerlijk hospitaal of in het Karolinenhof<sup>42</sup>. Om kwart voor acht 's avonds stortten twee vliegtuigen (burgervliegtuigen of van onbekende nationaliteit) al brandend neer in de zee. Vandaag 22 mei, om halfnegen in de ochtend, loeide de sirene. Verschillende teervaten werden in brand gestoken maar er gebeurde niets. De straten lagen er heel de dag verlaten bij. Iedereen verwachtte zich aan een zoveelste bombardement maar de dag ging rustig voorbij.</p>	
<p>Door de opeenvolgende bombardementen, trekken veel inwoners weg uit de gevaarlijke stadsbuurten. Handelszaken en overheidsdiensten (Commission for relief, winkels, apothekers, enz.) zoeken een onderkomen in de wijken ten westen van de stad. Ook de scholen zijn veertien dagenlang gesloten /. Ook daar wacht men de verdere ontwikkelingen af. Tot nu toe is er nog geen sprake van een verhuis van de stadsadministratie. Het stadhuis is een stevig gebouw maar staat wel midden in een risicobuurt. Een tijd geleden had ik het over het weghalen van meubilair<sup>43</sup> uit de luxueuze villa's en hotels langs de zeepromenade. De Duitsers brengen hele inboedels naar hun kwartieren in andere gemeenten. De Kommandantur heeft de heer Ch. Renis aangewezen om de waarde te schatten van het meubilair dat wordt weggesleept. Hiervoor moet aan dat heerschap 20 BEF per dag betaald worden. Maandelijks dient deze "prins" zijn gepeperde rekeningen ten bedrage van 650-700 BEF in bij de stadskas. Het stadsbestuur heeft al geprotesteerd bij de Kommandantur maar die jakhalzen antwoordden dat de stad die bedragen maar moet verhalen op de eigenaars van het meubilair op het moment dat ze terugkeren. Deze dievenstreken en dit cynisme zijn blijkbaar een kenmerk van de Duitse cultuur. Ondertussen gaat de leegroof van de villa's door en vult de heer Renis zijn zakken.</p>	<p><b>donderdag 23 – zaterdag 25 mei</b></p> <p>VPTs 433</p>
<p>De burgemeester is met verlof tot 1 juli. Hij wordt vervangen door Tweede Schepen De Vriese en niet door Eerste Schepen Verhaeghe. Die laatste is arts en heeft het momenteel te druk met de verzorging van gewonden en zieken in de verschillende hospitalen. Op 5 juni beginnen de Duitsers een derde inzameling van koper en andere metalen. Hun honger is nog altijd niet gestild. Dit keer zijn de Hunnen uit op waterkranen, deurkrukken, waterleidingen, enz. De uitbetaling van de vergoedingen voor eerder aangeslagen wol - de Duitsers vermelden op hun rekeningen: "verkocht" door de bevolking of "gekocht" door de Duitse overheid – gaat verder. Twee bedragen, / telkens 100 000 DM, werden tot nu toe overgemaakt aan de Generale Bank van Oostende die belast is met de uitbetaling voor de opgeëiste wol. Een paar dagen geleden werd in de zee vlak vóór de promenade een strook met</p>	<p><b>zondag 26 –vrijdag 31 mei</b></p> <p>VPTs 434</p>

<sup>41</sup> Zie ook *Duinengalm* van 21 november 1920.

<sup>42</sup> Aan Koninginnelaan. Zie *De Plate*, jaargang 1987, nr 4 (april), p. 115-16.

<sup>43</sup> Zie ook ELLE, p. 490-92.

<p>mijnen geplaatst. Die zeemijnen zijn met elkaar verbonden door een dubbele ijzerdraad die uitkomt aan het Hotel Continental. Daar kan er elektrische stroom op worden gestoken om de mijnen te laten ontploffen. Op de zeepromenade werden talrijke betonnen onderstellen voor machinegeweren geplaatst. De badcabines werden naar boven op de promenade verhuisd, pal tegen de gevels van de villa's en de grote hotels. Daar gaan ze in het geval van een geallieerde landing niet langer het gezicht belemmeren bij de bediening van de machinegeweren.</p> <p>Gisteren 30 mei om halftien Duitse tijd verscheen een eskader van zes of zeven geallieerde vliegtuigen boven de stad. Dat is tegenwoordig niet ongewoon. Dit keer werden ze echter extra hartelijk verwelkomd door het afweergeschut met als gevolg dat verschillende projectielen in de straten zijn neergekomen, o.a. in de Molenstraat. Volgende inwoners werden gekwetst:</p> <p><b>zwaar gewond:</b> Alphonse Vanhooren, 19 jaar, Molenstraat 14</p> <p><b>licht gewond:</b> Augusta Verstraete, 18 jaar, idem Laura Verstraete, 6 jaar, idem Romanie Dejonghe, 55 jaar, Wagenstraat 10 Pierre Debaut, 18 jaar, Steenbakkersstraat 77 Joseph Wancket, 41 jaar, Steenbakkersstraat 61</p> <p>Nog diezelfde dag tussen twee uur en halfdrie, beschoot een geallieerd vliegtuig een kabelballon. Die kwam brandend neer. De militair die boven op de uitkijk stond, kon zich redden met een valscherp.</p> <p>Vaak zijn we tijdens de passage van volledige eskadrons getuige van een treffen tussen vijandige piloten. /</p> <p>Vandaag 31 mei vernamen we dat een geallieerd eskadron 's nachts een aanval heeft uitgevoerd op Brugge. De staalfabriek La Brugeoise, gelegen aan de rand van de stad, is in brand gevlogen en een grote opslagplaats van buskruit is ontploft. Tot in Oostende konden we de schok voelen en de brand zien. De schade is niet te overzien. Deze avond om kwart voor zeven testten de Duitsers de 17cm-batterij uit voor het Majestic Hotel. De bewoners van de aangrenzende straten werden verwittigd dat ze hun ramen moesten openzetten. Tijdens de test zagen we een eskader boven het strand vliegen en hoorden we van alle kanten de machinegeweren ratelen en de kanonnen hevig schieten. We denken dat de geallieerde piloten enkele bommen hebben gegooid op die batterij en dat ze achteraf op een eskadron Duitse vliegtuigen zijn gestoten. Aangezien we de zeepromenade niet meer op mogen, konden we onmogelijk uitvissen wat er zich daar in de vooravond heeft afgespeeld.</p>	<p>VPTs 435</p>
<p>Alphonse Vanhooren die getroffen werd toen het afweergeschut het eskadron geallieerde vliegtuigen wegjoeg, is aan zijn verwondingen bezwaken.</p> <p>Sedert 21 mei kunnen de Oostendenaars weer rustig slapen. Het is niet langer nodig om naar de schuilkelders te rennen. Er zijn toch nog enkele vliegtuigen boven de stad verschenen met de explosie van een aantal van die vervloekte projectielen van de Duitse afweer tot gevolg.</p> <p>Van het mooie nieuwe station Oostende Kaai staat alleen nog het skelet overeind. De Duitsers zijn volop bezig met de ontmanteling en gebruiken hiervoor zelfs springstof. Nog een vandenstreek op de nu al ellenlange lijst van misdaden begaan door de Hunnen.</p> <p>Al een tijdje horen we dat Brugge bijna elke dag bezoek krijgt van geallieerde eskadrons. Die schijnen / er een genoeg in te scheppen om in de Brugse rand belangrijke Duitse werkplaatsen te vernietigen. Blijkbaar zijn die geallieerde aanvallen doeltreffend en zijn de Duitsers zijn daar helemaal niet opgezet mee.</p> <p>Vandaag 11 juni om 20.30 uur Duitse tijd, heeft het Duits afweergeschut pas geschoten nadat een geallieerd eskadron van meer dan een half dozijn vliegtuigen al</p>	<p><b>zaterdag 1 - dinsdag 11 juni</b></p> <p>VPTs 436</p>

<p>twintig bommen en meer had afgeworpen in de buurt van de haven. Momenteel weet ik nog niet wat dit bombardement heeft aangericht.</p>	
<p>We werden al een tijdje niet meer gebombardeerd. Maar sedert een paar dagen zijn de nachtelijke raids terug van weg geweest. Nu komen ze zelfs overdag ook overvliegen. Brugge kreeg bijna dagelijks bezoek van volledige eskadrons die zowel de dokken als de aangemeerde torpedoboten viseerden. Die laatsten verhuisden via de Brugse vaart naar Oostende zodat wij nu aan de beurt zijn.</p> <p>De bommen die ze droppen zijn klein maar hebben een ongeziene kracht als ze exploderen.</p> <p>Sedert 11 juni<sup>44</sup> werden volgende personen hierbij gedood of gewond:</p> <p>Bombardement van 11 juni om 20.45 uur:  <b>gedood:</b>  Etienne Marlein, 50 jaar, Canadastraat 3</p> <p>Bombardement van 12 juni om 20.15 uur:  <b>gedood:</b>  Benoit Delanghe, 30 jaar, uit Vlissegem  Auguste Deschrijver, 49 jaar, uit Blankenberge  <b>zwaar gewond:</b>  Sophie Janssens, 57 jaar, Vrijhavenstraat 34  <b>licht gewond:</b>  Frans Claeys, 49 jaar, Bredensesteenweg 8  Louis Willems, 60 jaar, Muscarstraat 25  Rosalie Jonckheere, 70 jaar, Blekerskaai<sup>45</sup> 15  Jules Vyncke, 65 jaar, Blekerskaai 19  Hortense Denecker, 52 jaar, idem</p> <p>Bombardement van 16 juni om 00.15 uur:  <b>gedood:</b>  Mathilde Vlamynck, 39 jaar, Christinastraat 19 /  <b>licht gewond:</b>  André Devos, 79 jaar, Christinastraat  Gastaldi Constance, 32 jaar, Christinastraat  Goes Marie, 76 jaar, idem</p> <p>Bombardement van 17 juni om 11.00 uur:  <b>zwaar gewond:</b>  Albert Deprouw, 9 jaar, Langestraat 37  <b>licht gewond:</b>  Mevr. Deprouw, 36 jaar, idem  Louise Rouffaert, 38 jaar, idem</p>	<p><b>woensdag 12 – maandag 17 juni</b></p> <p>VPTs 437</p>
<p>De luchtaanvallen gaan onverminderd door. Alleen het slechte weer dat al enkele dagen aanhoudt, kan voor een onderbreking zorgen.</p> <p>De kleine Deprouw die op 17 juni zwaar gewond werd, is overleden. Diezelfde dag om 17.30 uur, zijn alweer twintig bommen neergekomen in verschillende stadswijken.</p> <p>Volgende personen werden gedood of gewond:</p> <p><b>gedood:</b>  Auguste Hubrechtsen, 62 jaar, Sint-Paulusstraat 80  Léon Debrabandere, 35 jaar, Dorpsstraat 20, Bredene</p>	<p><b>dinsdag 18 – maandag 24 juni</b></p>

<sup>44</sup> *Duinengalm* van 19 en 26 november 1920 vermeldt geen bombardementen meer voor de periode 22 mei tot 29 juli 1918. Voor de dodelijke slachtoffers uit die periode, zie ook ELLE, p. 567.

<sup>45</sup> Nu Vaartblekerskaai.

<p><b>zwaar gewond:</b> Léon<sup>46</sup> Vandenbroele, 18 jaar, E. Beernaertstraat 152 (nadien overleden aan zijn verwondingen) François Vanhoorne, 50 jaar, Steense Dijk</p> <p>Bombardement van 21 juni 1918 om 15.30 uur: <b>gedood:</b> François Vercruyce, 80 jaar, Stokersstraat<sup>47</sup> 62 <b>zwaar gewond:</b> Julien Content, 20 jaar, uit Uitkerke Bij dat bombardement zijn ook vier militairen omgekomen en een twaalfstal zijn gewond geraakt. Verder kwamen ook elf paarden en twee koeien om.</p> <p>Bombardement van 23 juni om 18.15 uur: <b>zwaar gewond:</b> Paula Gunst, 9 jaar, Gouwelozestraat 34 / Lazarie Gunst, 14 jaar, idem Stéphanie Dobbelaere, 35 jaar, idem (de moeder) <b>licht gewond:</b> Augusta Verburgh, 14 jaar, Leffingestraat 172 Eugénie Vanbelle, 29 jaar, van de Conterdam Angèle Ruyftbrouck, 17 jaar, idem Antoinette Petré, 15 jaar, Beekstraat 2 Augusta Delanghe, 45 jaar, Vrijhavenstraat 2 Marie Ducheyne, 14 jaar, Gouwelozestraat 22 Marie Vandenbogaerde, 61 jaar, Romestraat 33 Ed. Vandenbogaerde, 14 jaar, Torhoutsesteenweg 82</p>	<p>VPTs 438</p>
<p>De luchtaanvallen gaan door en het aantal slachtoffers stijgt evenredig. Dag en nacht komen er bommen neer, nog voor de burgerbevolking en de Duitsers de vliegtuigen kunnen bemerken. Bij mooi weer horen we de motoren ronken maar de vliegtuigen zelf zien we niet. Hierna de lijst van de slachtoffers na de 23ste juni:</p> <p>Bombardement van 25 juni 1918: <b>licht gewond:</b> Julien Decoster, 16 jaar, van de Conterdam Angèle Vanhove, 35 jaar, E. Beernaertstraat 68 Oswald Chastlen, 6 jaar, E. Beernaertstraat 61</p> <p>Bombardement van 1 juli 1918 om 2 uur 's nachts: <b>zwaar gewond:</b> Léopold Serneels, 62 jaar, Sint-Paulusstraat 26 <b>licht gewond:</b> Alexis Verlinde, 61 jaar, Jozef-II-straat 36</p> <p>Bombardement van 1 juli 1918 om 16.30 uur: <b>gedood:</b> Pierre Delaeter, ?, uit Bredene Louis Devos, 20 jaar, uit Bredene Theofiel Sinnesael, 50 jaar, Sint-Franciscusstraat 64 Paul Windey, 29 jaar, schipper uit Steendorp</p>	<p><b>maandag 24 juni – dinsdag 2 juli</b></p>

<sup>46</sup> Medard(us) volgens ELLE, p. 567.

<sup>47</sup> Oude Vuurtorenwijk volgens DESCHACHT.

<p>Ambroise Smit, 24 jaar, Velodroomstraat 40</p> <p><b>zwaar gewond:</b>  Gabrielle Decombel, 18 jaar, Kaaistraat 43 /  Marie Decombel, 36 jaar, idem  Oscar Eyland, 34 jaar, Fortuinstraat 9  René Cuypers, 20 jaar, uit Bredene  Oscar Catrysse, 22 jaar, uit Bredene  Victor Coenye, 27 jaar, E. Beernaertstraat 21  Charles Bertheloot, 70 jaar, Kaaistraat 29  Alice Kimpe, 45 jaar, Zuidstraat 3  Emmanuel Degraeve, 67 jaar, Visserskaai 15</p> <p><b>licht gewond:</b>  Louise D'Everlange, 46 jaar, Vrijhavenstraat 21  Corneille Wissecq, 56 jaar, Schippersstraat 34  Gabrielle Mycke, 20 jaar, Sportstraat 47</p> <p>Laatst werden de dokken gebombardeerd. Twee bommen kwamen terecht in één van de opslagplaatsen waar ze zijn ontploft tussen het meel van de Commission for Relief. Ernaast lag een binnenvaartuig geladen met zand dat gezonken is met één opvarende aan boord.</p> <p>Andere bommen kwamen neer in de omgeving van Hotel Osborn. Daar is op de promenade een batterij met kanonnen van 17 cm opgesteld.</p> <p>Sedert ongeveer een week worden<sup>48</sup>de gietijzeren gevelbalustrades aan huizen en villa's door teams soldaten en werklui uitgebroken en de brokstukken vallen op straat. Van Duitse cultuur gesproken!</p> <p>Op 1 juli was ik getuige van zo'n schouwspel bij Hotel Continental. Ik schat dat dit hotel minstens 150 van die balustrades telt. Een Duitse dame van het Rode Kruis kwam voorbij. Plots plofte een stuk gietijzer twee meter naast haar op de grond. Als ze gewond was geraakt, had ze thuis kunnen vertellen dat dit niet door vijandelijk vuur maar ten gevolge van de eigen Duitse cultuur was overkomen. / Als er aan balustrades van huizen waar officieren gelogeed zijn, wordt geraakt, worden ze vervangen door houten afsluitingen ... betaald door het stadsbestuur.</p> <p>Gelet op de financiële problemen van de stad<sup>49</sup>, liet de Zivilverwaltung van Brugge aan het stadsbestuur weten dat de Société du Crédit Communal van Brussel een maandelijkse lening van 1 250 000 BEF zou toestaan waarvan 500 000 BEF voor de gewone uitgaven en 750 000 BEF voor kosten verbonden aan de inkwartiering van militairen (Quartierleistung), een begrip dat rekbaarder is dan Indisch rubber.</p>	<p>VPTs 439</p> <p>VPTs 440</p>
<p>De lijst van doden en gewonden wordt al maar langer. Op 5 juli, 's avonds om halfacht, verschenen zo'n twintigtal vliegtuigen boven de stad. Een aantal ervan kwam in een hevig vuurgevecht met de Duitsers terecht. Ondertussen dropten de overige toestellen een reeks bommen waarvan de meeste neerkwamen in Bredene. In Oostende werden volgende personen gewond:</p> <p><b>zwaar gewond:</b>  Edouard Bonte, 69 jaar, Prof. Jozef Vercoulliestraat<sup>50</sup> 15</p> <p><b>licht gewond:</b>  Edouard Devriendt, 44 jaar, idem nr 8</p> <p>Bombardement van 6 juli, 's nachts tussen 2 en 3 uur:  Verschillende stadsdelen werden gebombardeerd. Niemand werd gewond. In de</p>	<p><b>woensdag 3 –  woensdag 10 juli</b></p>

<sup>48</sup> Hier volgt een blanco in het MS weergegeven door « .... » i het TS.

<sup>49</sup> Ms: *of the town*; Ts: *of the town-cash*

<sup>50</sup> *Rue de l'Instruction* bij VP.

<p>Velodroomstraat brak brand uit op de graanzolder van huisnummer 3. De brandweer had het vuur vlug onder controle.</p> <p>Bombardement van 7 juli om 13.00 uur.  Volgende inwoners raakten licht gewond:  Anna Pius, 76 jaar, Bredensesteenweg 28  Justine Everaert, 47 jaar, idem nr 30  Charles Aspeslagh, 51 jaar, idem nr 30  Louis Elsmoortel, 50 jaar, idem nr 31  Jeanne Bullinck, 45 jaar, Vaartstraat 1  Josephine Fischer, 22 jaar, Prins Albertlaan 85 /</p> <p>Bombardement in de nacht van 7 op 8 juli, om half één:  <b>gedood:</b>  René Demesmaecker, Sint-Pietersstraat 8  <b>licht gewond:</b>  Auguste Lagrou, 70 jaar, idem  De bommen kwamen neer in de onmiddellijke omgeving van de Sint-Petrus- en Pauluskerk<sup>51</sup>.  Komende zondag, zal het Brugs Van Gheluwegenootschap in de Oostendse schouwburg "Breydel en de Coninck" opvoeren ter gelegenheid van de viering van de Guldensporenslag. De Duitsers hebben besloten dat morgen 11 juli alle werknemers van Staat en provincie vrijaf krijgen. Hiermee voorkomen ze dat het aantal activisten verder afneemt. Een paar dagen geleden organiseerden die nog een meeting. Heel de stad weet dat er slechts 60 à 70 personen aanwezig waren, meestal nog jongeren. Naar het schijnt heeft het werkpersoneel de opdracht om balustrades uit te breken, verkeerd begrepen. Het was de bedoeling om alleen balustrades van onbewoonde huizen uit te breken. Ondertussen zijn al heel wat bewoonde huizen verminkt door de Duitse cultuur.  De Hunnen hebben een nieuwe klopjacht georganiseerd onder de mannelijke bevolking. Ze hebben weeral werkvolk nodig ter vervanging van hun eigen mannen die naar de loopgraven worden gestuurd. Sedert enkele dagen is een peloton van vijftig Franse krijgsgevangenen verdedigingswerken aan het uitvoeren aan de westkant van Oostende. /</p>	<p>VPTs 441</p>
<p>Al veertien dagen woedt hier de Spaanse koorts. Ik werd ook besmet maar ben nu terug op de been ondanks de minder goede levensomstandigheden. Om er bovenop te geraken zijn melk, eieren, enz. nodig, maar die zijn uiterst schaars en duur. Tegenwoordig kost een liter melk 1 BEF en betaalt men 1 shilling voor een ei. Na de balustrades van de villa's zijn nu de straatlantaarns aan de beurt. Er mag telkens één blijven staan op de straathoek. Al de rest is weg. Dat is de reden waarom ze voorlopig van de balkons afblijven.  Op 13 juli rond zes uur in de avond kreeg de vuurtorenwijk een luchtaanval te verwerken.  <b>gedood:</b>  Pierre Bentein, 69 jaar, Blankenbergestraat 5  <b>zwaar gewond:</b>  Julie Steene, 52 jaar, Werktuigkundigenstraat 29  <b>licht gewond:</b>  Henri Saelens, 59 jaar, idem  Jules Cousyn, 67 jaar, Vuurtorensteenweg 4</p> <p>Heel de nacht van 14 juli lang lieten geallieerde piloten valschermen neer waaraan</p>	<p><b>donderdag 11 – zondag 28 juli</b> VPTs 442</p>

<sup>51</sup> VP spreekt van "cathedral". De term "kathedraal" wordt voorbehouden voor de hoofdkerk van een bisdom.

<p>krachtige lampen waren bevestigd die heel de stad verlichtten. Bij elk aankomend vliegtuig schoten een twintigtal zoeklichten aan.</p> <p>Deze nacht werden twee bommen gedropt in de tuin van het burgerlijk hospitaal, op zo'n honderd meter van bij mij thuis. Er waren geen mensenlevens te betreuren en de schade viel al bij al mee.</p>	
<p>Sinds 16 mei werd de stad niet meer bestookt door geallieerd artillerievuur. Iedereen dacht dat de vorige beschietingen / verband hielden met de blokkade van de haven. Helaas verkeerd gedacht!</p> <p>De 29ste, vanaf 4 uur in de namiddag, werd de batterij Tirpitz (Hamilton) weer onder vuur genomen. Om halfzes hoorden we een enorme knal. Het eerste moment konden we niet uitmaken of de Duitsers de aanval met een nieuw geplaatste batterij beantwoordden of dat de geallieerden de stad weeral eens onder vuur namen. Vijf minuten later hoorden we nog eens zo'n geweldige knal. Nu rende iedereen naar de schuilkelders. De beschieting duurde driekwartier en maakte heel wat slachtoffers<sup>52</sup>:</p> <p><b>gedood:</b>          Julia Broucke, 73 jaar, Toekomststraat 70          Hélène Hessens, 18 jaar, Amsterdamstraat 46          Raymond Desmadryl, 16 jaar, Grensstraat 12          Martha Bogaert, 8 jaar, Wellingtonstraat 76          Gaston Brackx, 16 jaar, Amsterdamstraat 44          Clémence Van Dycke, 51 jaar, idem          Charlotte Van Dycke, 40 jaar, idem          Pierre Brackx<sup>53</sup>, 10 jaar, idem          Maria Tratsaert, 12 jaar, Wellingtonstraat 74          Auguste Decat, 18 jaar, idem</p> <p><b>zwaar gewond:</b>          Emile Maenhoudt, 35 jaar, Constantinopelstraat<sup>54</sup> 19          Désiré Muylle, 67 jaar, Wellingtonstraat 76          Léonard Carrette<sup>55</sup>, 73 jaar, Gistelsesteenweg 63          Benjamin Muylle, 68 jaar, Wellingtonstraat 76          Joséphine Quarin<sup>56</sup>, 60 jaar, Amsterdamstraat 44          Léonie Vanmaey, 73 jaar, Romestraat 29          Arthur Maenhoudt, 12 jaar, Constantinopelstraat 6</p> <p><b>licht gewond:</b>          Désiré Defever, 51 jaar, Hospitaalstraat 27          Georges Helmoortel, 43 jaar, F. Musinstraat          Marie Callewaert, 61 jaar, Spoorwegstraat 27          August Lams, 46 jaar, Hennepstraat 4          Bertha Kyndt, ?, F. Musinstraat 4          Lucienne Berthot<sup>57</sup>, 17 jaar, F. Musinstraat 27          Angèle Brackx, 26 jaar, Amsterdamstraat 44          Emerence Vandamme, 41 jaar, Godshuizenstraat<sup>58</sup> 17          Céline Cornelis, 68 jaar, Wellingtonstraat 76</p>	<p><b>maandag 29 – woensdag 31 juli</b> VPTs 443</p>

<sup>52</sup> Die reeks namen komt voor in "Bijlage D" opgenomen in schrift 20 van het Ms. Die bijlage hebben we niet teruggevonden. Voor de dodelijke slachtoffers zie ook *Duinengalm* van 26 november 1920 en ELLE p. 567.

<sup>53</sup> *Duinengalm* spreekt van *Pierre Goossens*, 9 jaar, uit de Amsterdamstraat 44. Ook ELLE (p. 567) vermeldt *Petrus Goossens*.

<sup>54</sup> Nu Ieperstraat.

<sup>55</sup> Later bezwiken volgens *Duinengalm*. Ook Benjamin Muylle zou later bezwiken zijn. De krant en ELLE vermelden ook een zekere Lucienne Derthoo, 17 jaar, uit de F. Musinstraat 27.

<sup>56</sup> *Duinengalm* spelt *Quarier*.

<sup>57</sup> Niet vermeld in *Duinengalm*.

<sup>58</sup> Nu Edith Cavellstraat.

<p>Marie Maene, 55 jaar, Amsterdamstraat 46  Jérôme Hoornaert, 14 jaar, Constantinopelstraat 19  Cyrille Pylyzer, 8 jaar, Amsterdamstraat 31  Hélène Helsmoortel, 15 jaar, F. Musinstraat 31  Léonie Callewaert, 59 jaar, Spoorwegstraat 57  Madeleine Brackx, 31 jaar, F. Musinstraat 31</p> <p>Er ontplofte één tuig in de Wellingtonstraat, één daar niet ver vandaan op braakliggende grond, één in de F. Musinstraat, één in de Amsterdamstraat, één in de Kaïrostraat, twee bij het station, enz. /  Diezelfde morgen cirkelden geallieerde vliegtuigen onophoudelijk boven de stad. Rond 11u dropten ze een aantal bommen die volgende personen<sup>59</sup> licht verwonden:  Mathilde Huysseune, 60 jaar, Stokersstraat 10  Edgard Verberckmoes, 59 jaar, Velodroomstraat 40  Elisa Ingelram, 40 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 305  Hermine Vancraeynest, 38 jaar, Beekstraat 23</p> <p>De 30ste, 's avonds om 7 uur, vielen de geallieerden piloten opnieuw aan om de ochtend erna nog eens te herbeginnen.  Volgende inwoners waren slachtoffer van de raid 's avonds:  Elisa Saelens, 43 jaar, Blekerskaai 2, werd zwaar gewond en stierf de volgende morgen.  Prosper Seghers, 48 jaar, Blekerskaai, werd licht gewond.  De raid 's ochtends veroorzaakte enkel stoffelijke schade.</p> <p>De 31ste tenslotte, om halfvier na de middag, kreeg de stad andermaal een luchtaanval te verduren. Er vielen volgende slachtoffers<sup>60</sup>:  <b>zwaar gewond:</b>  Marie Debusscher, 68 jaar, Van Iseghemlaan 19  Ernest Larsen, 46 jaar, Van Iseghemlaan 61  Oscar Deknock, 45 jaar, Leopoldstraat<sup>61</sup> 8  <b>licht gewond:</b>  Lea Myllecarn, 11 jaar, Van Iseghemlaan 14</p> <p>De laatste dagen heeft een geallieerde piloot een zware baggerboot tot zinken gebracht. De boot was vanuit Zeebrugge naar Oostende gekomen.</p>	<p>VPTs 444</p>
<p>In de eerste twaalf dagen van augustus werd de stad herhaaldelijk gebombardeerd. Soms waren er drie of vier raids per dag. Volgende slachtoffers zijn te betreuren:  Raid van 4 augustus 1918, 's morgens om kwart voor negen:  <b>zwaar gewond:</b>  Pierre Vercruyce, 61 jaar, Bredensesteenweg 39  Germaine Schaut, 20 jaar, Bredensesteenweg 47  Valérie Roets, 44 jaar, Bredensesteenweg 57</p> <p><b>licht gewond: /</b>  Charles Versluys, 68 jaar, Bredensesteenweg 52</p> <p>Raid van 6 of 7 augustus, 's middags om halftwaalf:  Er kwamen verschillende bommen neer in het stadscentrum: één op het Wapenplein waar heel wat ruiten sneuvelden, o.a. die van het stadhuis. Een schilderij werd</p>	<p><b>Donderdag 1 –  maandag 12 augustus</b></p> <p>VPTs 445</p>

<sup>59</sup> Reeks niet vermeld in *Duinengalm*.

<sup>60</sup> Niet vermeld in *Duinengalm* die voor de hele maand augustus en de eerste helft van september geen slachtoffers meer vermeldt.

<sup>61</sup> Verdwenen straat op de Conterdam. Zie DESCHACHT, p. 90.



<p>beschadigd maar er waren geen slachtoffers.</p> <p>Raid van 7 augustus, 's namiddags om halfvier:  <b>zwaar gewond:</b>  Anna Muhlbauer, 20 jaar, Zeedijk 59  Flora Vandeveld, 23 jaar, Langestraat 23  Anna Muhlbauer is nadien overleden.</p> <p>Raid van 9 augustus, 's middags om halftwaalf:  <b>overleden:</b>  Alfons Cool, 16 jaar, Avisostraat<sup>62</sup> 4  <b>zwaar gewond:</b>  Valérie Carrette, 37 jaar, idem  François Cool, 12 jaar, idem (nadien overleden)  <b>licht gewond:</b>  Camille Jonckheere, 2 jaar, Avisostraat 17  Julie Decouter, ?, idem</p> <p>Raid van 10 augustus, om halfelf 's morgens:  <b>overleden:</b>  Georges Thuin, 12 jaar, uit de Conterdam  <b>licht gewond:</b>  Anna Desaeeyere, 52 jaar, de Smet de Naeyerlaan 16  Auguste Bentein, 45 jaar, de Smet de Naeyerlaan 18  Charles Boes, 74 jaar, Lijndraaiersstraat 30</p> <p>Raid van 10 of 11 augustus, om halftwaalf 's nachts:  <b>licht gewond:</b>  Louis Roels, 50 jaar, Muscarstraat 1  Ch. Vanhoorne, 59 jaar, Nieuwpoortsesteenweg 411</p> <p>Nog nooit zoveel vliegtuigen boven Oostende gezien dan de vier laatste dagen. Met dertien tegelijk kwamen ze van morgen aangevlogen van over zee. Ze vlogen de haven over in de richting van Sas-Slijkens waar ze hun manden hebben leeggemaakt. Bang, bang, bang ... bang, bang, bang Twintig bommen de één na de ander of soms tegelijkertijd. /  's Nachts komen ze één per één. Ze lossen hun lading, keren terug naar de basis en zijn in de kortste tijd terug of worden afgelost door een collega. In die omstandigheden kan niemand nog slapen. De Oostendenaars vertoeven meer in de schuilkelders dan in hun slaapkamer.  Maar de bevolking is in de wolken met de recente geallieerde successen. Op ieders gezicht staat nu een glimlach af te lezen en zelfs de ogen van de meest sombere mensen blinken als nooit tevoren.  Het gerechtshof van Valenciennes heeft reeds een aantal zaken afgehandeld door Duitsers tegen het stadsbestuur van Oostende ingespannen. De klacht luidde dat hun huizen, meubels, enz. vernietigd of beschadigd werden tijdens de mobilisatie. Moet ik echt nog vermelden dat het gerechtshof de aanklagers op elk punt in het gelijk heeft gesteld? Maar uiteindelijk zullen de geallieerden wel het laatste woord hebben!  Café- of hoteleigenaars moeten nu ook aangifte doen van hun tafellinnen.  Eén kilo tabak kost tegenwoordig 50 à 60 DM. Voor een paar schoenen betaal je al gauw tussen de 140 en de 160 DM. Voor een dagelijkse jurk tussen de 250 en 300 DM. Schoenen lappen kost algauw 40 à 50 DM en de prijs voor 100 kg aardappelen</p>	<p>VPTs 446</p>
--	-----------------

<sup>62</sup> Nu Sint-Antoniussstraat.

<p>schommelt tussen de 100 en de 125 BEF.</p> <p>Op 18 augustus, rond 19 uur, scheerde een geallieerd vliegtuig over de stad. Het afweergeschut was min of meer machteloos. De piloot zaaide alom vernieling langs de waterlijn door zijn machinegeweer te richten op de batterijen op de zeepromenade. Uiteindelijk werd zijn vliegtuig toch geraakt. Het plofte naar beneden terwijl de Duitse machinegeweren bleven vuren. In geen tijd stonden duizenden nieuwsgierigen, burgers en militairen, rond het toestel. De twee piloten werden vastgegrepen en weggebracht. Een enorme menigte liep hen achterna. / De heer Fichfet, een Oostendenaar, had de durf om de piloten, twee jongemannen tussen de 20 en 22 jaar, te groeten. Een kinderachtige officier gaf het bevel hem in te rekenen. Verschillende soldaten begonnen hem te slaan tot dat de man neerviel. Fichfet is tussen de 55 en 60 jaar oud en zag er ziekelijk uit. De piloten waren getuige van het hele voorval.</p> <p>Het positieve nieuws i.v.m. het geallieerd offensief maakte van de Oostendenaars andere mensen. De opeenvolgende Britse en Franse successen voedden de hoop dat de oorlog nog dit jaar voorbij zou zijn. Een hersenschim misschien, maar wie weet wordt die hoop toch bewaarheid. De geallieerden lijken er in elk geval werk van te maken.</p> <p>Ondertussen bracht de Kommandantur het stadsbestuur ervan op de hoogte dat, in het vooruitzicht van de komende winter, er 210 kachels waren besteld voor in het totaal ongeveer 19 000 DM. Voortgaande op die melding kunnen we niet anders dan besluiten dat onze gasten geenszins van plan zijn om ons dit jaar al te verlaten. Alleen de geallieerden kunnen hun vertrek bespoedigen.</p> <p>We zitten nu al vier weken zonder vlees. De Duitse overheid meldde dat we vanaf de volgende week weer ons rantsoen vlees zouden krijgen. Is dat empathie of houden ze ons voor de gek? Momenteel is het rantsoen vastgesteld op 30 gram per week en per persoon. Dit komt neer op 120 gram per maand of ongeveer anderhalve kilo per jaar. Dat is lachen met de mensen!</p> <p>Hierna een lijst van voedingswaren die onder de burgerbevolking verdeeld werden door The Commission for Relief in Belgium:</p> <p>Per rantsoen:</p> <p>Vetstof (reuzel) – 150 gr – 0,77 BEF      Spek – 100 gr - 0,51 BEF      Rijst – 200 gr – 0,32 BEF      Erwtten – 200 gr – 0,32 BEF      Witte bonen – 200 gr – 0,32 BEF      Cerealine – 150 gr -0,18 BEF /      Cacaoline – 100 gr – 0,65 BEF      Sodex (?) – 100 gr      Gist – naar believen</p> <p>Samen het veertiendaags rantsoen. Daarbij moeten nog worden geteld: 60 gr vlees en 3,150 gr brood. Nu de aardappelen gerooid zijn, krijgt elke inwoner nog 500 gr aardappelen extra van de Oogstcommissie, wat neerkomt op een halve kilo voor twee maanden<sup>63</sup>.</p> <p>Gelukkig kunnen we zonder al te veel moeilijkheden zelf aan aardappelen geraken. Maar de prijs varieert wel tussen 0,90 en 1,25 BEF per kilo. Aardappelen mogen dus niet als goedkope voeding worden beschouwd.</p>	<p><b>dinsdag 13 tot zondag 25 augustus</b></p> <p>VPTs 447</p> <p>VPTs 448</p>
<p>Na weken van onverschilligheid, is de bevolking eindelijk wakker geschoten. Gewenning is een tweede natuur van de mens, zegt het spreekwoord. En de stemmingswisselingen van een mens kunnen het best vergeleken worden met een thermometer. Na vier oorlogsjaren en vier jaren van ellende en tekorten, kunnen we zeggen dat we in het begin nog vol moed waren. Maar geleidelijk ging die moed over</p>	<p><b>maandag 26 augustus – zaterdag 7 september</b></p>

<sup>63</sup> Bedoelt hij hiermee dat ze de vorige weken geen aardappelen meer hebben gekregen?

<p>in berusting en uiteindelijk onverschilligheid. Dat is het logisch gevolg van een situatie die geen perspectief biedt. Van zodra slecht nieuws ons bereikte, betrokken de gezichten. Het was voldoende dat de Duitsers zich ergens terugtrokken om de gezichten opnieuw te zien glunderen en de zwarte gedachten te verjagen. De opmars van de geallieerden heeft de bevolking wakker geschud en weer hoop gegeven. Iedereen heeft nu een landkaart. Nog nooit werd de kaart van Noord-Frankrijk zo grondig bestudeerd als nu. Talrijke inwoners berekenen aan de hand van de huidige evolutie van het front, hoeveel weken het nog zal duren vooraleer de Duitsers zich uit België zullen terugtrekken. Sommigen denken dat dit al binnen drie weken zal zijn. /</p> <p>Die prognose heeft de Kommandantur echter niet belet om tegen de komende winter 210 kachels te bestellen. Maar het zou best kunnen dat die kachels wat dichterbij de Duitse grens zullen worden aangestoken.</p> <p>De stad ligt nog altijd onder geallieerd vuur. Op 30 augustus om halfvijf in de namiddag waren volgende slachtoffers<sup>64</sup> te betreuren:</p> <p><b>overleden:</b> Thérèse Piers, 72 jaar, Kapellestraat 71</p> <p><b>zwaar gewond:</b> Gaspard Gooris, 3 jaar, E. Beernaertstraat 21 Célestine Vandenbroele, 49 jaar, E. Beernaertstraat 23 Marie Vuylsteke, 68 jaar, Leopoldlaan 20</p> <p><b>licht gewond:</b> Fernanda Gooris, 7 jaar, E. Beernaertstraat 21 Henriette Callewaert, 35 jaar, Christinastraat 118 Pelagie Demulder, 61 jaar, E. Beernaertstraat 10 Herminie Sorel, 40 jaar, Ooststraat 40</p> <p>Op 5 september 1918 om zes uur in de avond:</p> <p><b>overleden:</b> Lucie Dewulf, 11 jaar, Langestraat 3 Yvonne Dewulf, 8 jaar, idem Louis Rozé, 40 jaar, Hospitaalstraat 3</p> <p><b>zwaar gewond:</b> Joséphine Dewaele, 35 jaar, Langestraat 3</p> <p><b>licht gewond:</b> Rosa Coulier, 40 jaar, Langestraat 3 Marie Dewulf, 5 jaar, idem François Dewulf, 11 jaar, idem Joseph Huys, 69 jaar, Visserskaai 34 Agnès Janssens, 23 jaar, Langestraat 1 Alphonse Maus, 38 jaar, P. Benoitstraat 18 Euphrasie Van Praet, 59 jaar, Veldstraat<sup>65</sup> 96</p> <p>Op 7 september 1918 om halfelf in de voormiddag:</p> <p><b>licht gewond:</b> Henri Luca, 16 jaar, Albertlaan<sup>66</sup> 40b</p> <p>De heer Fichet, die veertien dagen vastzat en een boete van 1000 DM kreeg omdat hij de neergehaalde Britse en Franse piloot had gegroet, is ondertussen weer op vrije voeten. Ik ben ervan overtuigd dat de Duitsers nooit de laatste Mark van zijn boete zullen opstrijken.</p>	<p>VPTs 449</p>
---	-----------------

<sup>64</sup> Zie ook ELLE, p. 567.

<sup>65</sup> Nu J. Peurquaetstraat.

<sup>66</sup> Later Astridlaan, nu Generaal Jungbluthlaan.

<p>De Duitse overheid bereidt tegen ontvangstbewijs de inlevering / van koperen kranen, enz voor. Je kan alleen maar een andere kraan krijgen als je akkoord gaat met de prijs die geboden wordt voor je koperen kraan. Wil je een kraan in een ander metaal, dan moet je cash betalen. Er worden huiszoekingen in het vooruitzicht gesteld. Als ze nog zo'n kraan bij jou thuis aantreffen, heb je geen recht op een vergoeding maar moet je wel geld neertellen voor de vervangende kraan.</p>	VPTs 450
<p>Aangaande de inzameling van koper en andere metalen, werd de bevolking geïnformeerd dat iedereen koperen waterkranen e.d. op eigen kosten naar een bepaalde plaats moest brengen. Wie geen ontvangstbewijs vroeg, kon kosteloos een vervangkraan in een ander metaal krijgen. Wie dat bewijs wel vroeg, moest de vervangkraan cash betalen.</p> <p>We zijn stilaan gewend geraakt aan de dwingelandij van dit hoog beschaafd volk. Ons van de domme houden, is de beste manier om hen om de tuin te leiden. En zullen zij die al doen wat de Duitsers vragen, na de oorlog worden vergoed? Onder welke voorwaarden en wanneer gaan de Duitsers betalen voor wat ze hebben aangericht? Maar al wat ze hebben afgepakt, zien we niet meer terug. En de beloofde vergoeding zal op zich laten wachten. Laten we daarom patriotisme boven eigen belang stellen en zo weinig mogelijk inleveren. Al wat we kunnen wegsteken, wegsteken.</p> <p>Op plakbrieven lezen we dat hier volgende zondag om 12.44 uur een peloton van Belgische IJzerhelden wordt verwacht. Ze komen uit Duitsland waar ze krijgsgevangen waren. Die "helden" zullen in de schouwburg het toneelstuk "Why" opvoeren over de behandeling van onze "Vlaamse jongens" aan het front. /</p> <p>Ze komen met z'n dertigen, verneem ik, dertig lafaards, of beter gezegd dertig judassen die van plan zijn de vaderlandsliefde van hun landgenoten die al vier jaar onder de klauwen van de vijand leven, aan het wankelen te brengen. Ze komen verdeeldheid zaaien onder de bevolking die snakt naar bevrijding en dit onder het mom van de uitroeping van een vrij en onafhankelijk Vlaanderen. In werkelijkheid hebben ze hun vaderland en hun ziel verkocht aan de bezetter met wie ze onder één hoedje spelen. En Duitsland, die edele natie die ze zo beminnen, gebruikt hen om zijn eigen snode plannen te realiseren en om het klein en vredelievend Belgisch volk onder de duim te houden. Grote en machtige Duitse natie, gij die de zwakken beschermt, uw cultuur en uw betrouwbaarheid zijn lege woorden en bluf. We kunnen u best vergelijken met een misdadiger die het familielid van wie hij zal erven, vergiftigt om zo diens bezit in handen te krijgen.</p> <p>En wat die dertig ellendelingen betreft, die paraat staan om ons te laten zien hoe de Vlaamse jongens aan het front worden behandeld, ze zijn onze aandacht niet waard. We liegen niet als we zeggen dat de Duitsers toelaten dat de Oostendse bevolking dertig landverraders met de nodige luister ontvangt terwijl ze een eerbaar en gecultiveerd man tot veertien dagen opsluiting en een boete van 1000 DM hebben veroordeeld omdat hij na een noodlanding aan twee geallieerde piloten goeiedag heeft gezegd.</p>	<p><b>zondag 8 – woensdag 11 september</b></p> <p>VPTs 451</p>
<p>De laatste dagen werd de stad tot tweekeer toe gebombardeerd. De 16de van deze maand, 's ochtends rond negen uur, begon de batterij Tirpitz plots te schieten en kort daarop kwam reactie van geallieerde zijde. De projectielen explodeerden allemaal in de zuidwestelijke stadswijken. Volgende personen<sup>67</sup> werden gedood of gewond:</p> <p><b>overleden:</b>  Charles Massenhove, 41 jaar, Nieuwlandstraat 30  Colette Van Maele, 76 jaar, Leffingestraat 97  Léon Vanhouk, 5 jaar, idem</p> <p><b>licht gewond:</b></p>	<p><b>Donderdag 12 – vrijdag 20 september</b></p>

<sup>67</sup> *Duinengalm* van 26 november 1920 vermeldt ook doden en gewonden aan de Torhoutsesteenweg, in de Stuiver- en Nieuwlandstraat na een bombardement op 14 september. Verder vinden we geen namen meer terug. *Massenhove*, *Vanmaele* en *Van Hoeck* en *Leo Slock* worden ook vermeld bij ELLE, p. 567.

<p>Sidonie Roose, 67 jaar, idem /</p> <p>Ook de dag daarna, kort na de middag, nadat de Duitsers weer het vuur hadden geopend, kwam er zo goed als ogenblikkelijk reactie van de geallieerden. Er was toen slechts één licht gewonde:      Germaine Dalle, 7 jaar, Leffingestraat 264.</p> <p>In de voormiddag van de 18de, terwijl een geallieerde vliegenier al bombarderen een kabelballon naar beneden haalde, werden volgende inwoners licht gewond door het Duits artilleriegeschut:      Leo Slock, 66 jaar, Avisostraat<sup>68</sup> 39      Marcel Soenen, 17 jaar, Ooststraat 15</p> <p>De Duitsers hebben burgers opgeëist om de bomkraters op te vullen in de buurt van de Batterij Tirpitz. Ze werd herhaaldelijk geraakt maar de schade bleef beperkt. Sedert 6 september leven we weer op de tijd van de meridiaan van Berlijn. Het Duits uur is één uur voor op dat van Greenwich.</p> <p>De dertig judassen zijn ondertussen aangekomen. In de stoet, geëscorteerd door Duitse gendarmes, liepen ook enkele landverraders uit Brugge en Oostende mee. Duizenden nieuwsgierigen stonden in de Kapelle- en de Kerkstraat te kijken naar de gemene gezichten van die schoften. Ze staken allemaal in het kaki uniform van het Belgisch leger. Slechts enkelen zagen er opgewekt uit, de rest keek recht voor zich uit. Blijkbaar waren ze helemaal niet tevreden met de ontvangst in Oostende. Het was muisstil in de straten en de Oostendenaars waren alleen uit nieuwsgierigheid buitengekomen. Het optreden van de <i>IJzerhelden</i> werd een compleet fiasco<sup>69</sup>.</p>	<p>VPTs 452</p>
<p>Er is heel wat nieuws.</p> <p>1° Er is een bedrag van 3705,32 DM ter beschikking van de stad, zijnde het saldo van de 1 500 000 DM voorafbetalingen voor de levering van kolen tijdens de voorbije winter en waarvan de Duitsers schaamteloos het grootste deel zelf hebben verbruikt. / Op de vraag naar een uittreksel van haar lopende rekening, kreeg de stad telkens een ontwijkend antwoord van de Kommandantur. Het was dus onmogelijk om een zicht te krijgen op het verloop van de financiële transacties.</p> <p>2° Het stadsbestuur werd ook op de hoogte gebracht van de afloop van de verschillende rechtszaken die door Duitse burgers waren ingespannen bij het speciaal gerechtshof van Valenciennes. De stad moet nu een lening van 136 441,61 BEF aangaan als vergoeding voor de Duitse onderhorigen die het proces hebben ingespannen. Een tweede lening ten bedrage van 13 357,55 BEF moet dienen om de proceskosten te dekken.</p> <p>3° Het stadsbestuur moet vóór 30 september 191 211 DM storten op de rekening van de Garnison Verwaltung in Brugge als betaling voor zeegras, zeepoeder, borstels, waterkruiken, petroleum, acetyleen, enz. Er worden hoeveelheden vermeld, maar niets over kwaliteit, stukprijzen of begunstigen. Werd alles wel effectief geleverd door de vermelde Duitse dienst? Wat er ook van zij, de hoeveelheden kunnen een heel legerkorps bedienen terwijl er al lang niet meer dan tweeduizend militairen in Oostende gelegerd zijn. En ik vergat nog te vermelden dat alles in dit burgerlijk jaar werd geleverd.</p> <p>Op 25 september was er drukke activiteit in de lucht met de bedoeling Duitse</p>	<p><b>zaterdag 21 - maandag 30 september</b></p> <p>VPTs 453</p>

<sup>68</sup> Nu Sint-Antoniussstraat.

<sup>69</sup> in de oorlogspers lezen we dat het rond de schouwburg zwart zag van het volk en dat om 14 uur minstens 1300 aanwezigen de vertoning bijwoonden, onder wie ook inwoners van naburige gemeenten. De *Nieuwe Gentse Courant* sprak zelfs van 3000 aanwezigen, wat toch wat veel was voor deze zaal; zie J. ASPESLAGH, 'De activistische beweging in Oostende', in: *Biekorf*, 2016, p. 284.

<p>stellingen te observeren en te vernietigen. Als een gevolg hiervan, werden volgende personen gedood<sup>70</sup> of gewond:</p> <p><b>overleden:</b>  Auguste Quarin, 11 jaar, Leeuwerikenstraat<sup>71</sup> 5  Albert Quarin, 11 jaar, idem  Henri Vanbelle, 66 jaar, Torhoutsesteenweg 280</p> <p><b>licht gewond:</b>  Auguste Quarin<sup>72</sup>, 41 jaar, Leeuwerikenstraat 5  Marie Dehaene, 34 jaar, idem</p> <p>Herhaaldelijk vlogen escadrons van 10, 20 en zelfs 25 toestellen over de stad, dit met wisselend succes. / De Duitsers verloren zes of zeven kabelballons waarvan vier in drie dagen tijd.</p> <p>Op 28 september, rond 3 uur in de nacht, werd de bevolking opgeschrikt door een zware beschieting. Aanvankelijk dacht iedereen dat het om een luchtaanval ging maar naderhand werd duidelijk dat het hevige explosies waren die elkaar aan een hels tempo opvolgden. Het was onduidelijk welk deel van de stad onder vuur lag. Met bevende handen begonnen we ons aan te kleden en vluchtten in ijtempo naar de schuilkelder. Hoewel het buiten nog pikdonker was, werd de stad fel opgelicht door het schieten van de kanonnen en de exploderende oorlogstuigen. De beschieting duurde de hele nacht en tot laat in de namiddag. Vooral de westelijke en oostelijke stadsdelen hadden het hard te verduren gekregen. Als bij wonder raakte niemand gedood of gewond. In totaal werden meer dan tweehonderd granaten op Oostende afgeschoten. Het regende die dag pijpenstelen en de wolken hingen heel laag boven de stad zodat de piloten verplicht waren geweest heel laag over stad te scheren. Alles was bijzonder vlug gegaan.</p> <p>Op 29 september, om halfvijf en halfzeven in de namiddag, werden weer andere stadsdelen het doelwit van geallieerde aanvallen. Tijdens die operatie werden volgende personen gedood of gewond:</p> <p><b>overleden<sup>73</sup>:</b>  Jules Vandevelde, 37 jaar, Rentenijsstraat 17  Albert Claeys, ?, uit Stene</p> <p><b>licht gewond:</b>  Leopold Vandevelde, 44 jaar, uit Stene  René Deblieck, ?, uit Bredene</p> <p>Op zondagmorgen 29 september, / vroeg de Kommandantur informatie over het aantal schepenen, gemeenteraadsleden, stadsbedienden, brandweerlui, politieagenten, werknemers van de water-, gas- en elektriciteitsmaatschappij en van de Commission for Relief. Ze wilden ook weten welke familieleden werk bekwaam of ziekelijk of mindervalide waren. Zijn ze misschien van plan om de hele stad te evacueren? Wat er ook van zij, tegen de avond bereikten ons berichten dat Roeselare in handen van de geallieerde was en dat de bevolking van Torhout uit de stad was weggevlucht.</p>	<p>VPTs 454</p> <p>VPTs 455</p>
<p>Plots was het dan zover. De Duitsers waren volop hun vertrek aan het voorbereiden. Op de zeepromenade werden kanonnen ontmanteld; lazaretten, Duitse winkels, boekhandels, enz. werden gesloten. Ze brachten boten tot zinken om de</p>	<p><b>dinsdag 1 – woensdag 2 oktober</b></p>

<sup>70</sup> Zie ELLE, p. 567.

<sup>71</sup> Volgens een document uit dossier 770 uit het *Archief van de Raad van Vlaanderen* (Rijksarchief Brussel BE-A0510/I 530), woonde de familie Quarin in de Zwaluwenstraat 5. In zijn Franse tekst verwart VP hier "Rue des Alouettes, Leeuwerikenstraat" en "Rue des Hirondelles, Zwaluwenstraat". Vader en ex-activist Auguste Quarin woonde nog altijd in de Zwaluwenstraat vóór zijn verhuis naar Bredene in 1935.

<sup>72</sup> Het betreft activist Auguste Quarin, zijn echtgenote en twee kinderen. Zie J. ASPESLAGH, 'DE activistische beweging in Oostende', in: *Biekorf*, jaargang 2016, nrs 2 en 3.

<sup>73</sup> Zie ELLE, *ibidem*.

haventoeegang te blokkeren. Elektrische hefkransen werden opgeblazen en ploften neer in de dokken. Gaan ze ook de zes à zevenhonderd kachels en kolen die de stad heeft betaald, vernietigen?

De Commission for relief in Belgium werd verwittigd dat ze de pakhuizen aan de dokken gingen opgeblazen waar alle voedingswaren lagen opgeslagen. 's Middags, om 12.15 uur, werd de bevolking van het volgende op de hoogte gebracht<sup>74</sup>:

### Bericht Kommandantur

Oostende, 1 oktober 1918.

Alle valide Belgen tussen de 17 tot 45 jaar die werk bekwaam zijn, moeten zonder uitzondering zich vandaag tegen 15 uur begeven naar volgende plaatsen:

1) woonachtig in het stadscentrum, van de haven tot aan de Leopoldlaan: samenkomst aan de zuidoostelijke hoek van het Maria-Hendrikapark.

Marsrichting: Conterdam en zo verder naar Maldegem.

2) woonachtig in het westelijk deel van de stad, van de Leopoldlaan tot aan de Sportstraat:

samenkomst in het Leopoldpark. Marsrichting: Slykens en zo verder naar Maldegem.

3) woonachtig in de sector Mariakerke: samenkomst bij het nieuw kerkhof aan de Stuiversstraat. Marsrichting: Stene-Zandvoorde en zo verder naar Maldegem.

4) woonachtig in de sector van de Vuurtorenwijk (negerdorp<sup>75</sup>):

samenkomst aan de hoek van de Victoria- en de Congolaan. Marsrichting: Bredene en zo verder naar Maldegem. Op de verzamelplaatsen zullen militairen instructies gegeven die strikt moeten worden gevolgd. De eindplaats van de mars is Maldegem, op 16 km Oostwaarts van Brugge. De bagage moet bestaan uit kleren en voedsel voor een tocht van twee dagen naar Maldegem. / Maximum toegelaten gewicht voor de bagage is twintig kg.

Volgende personen zijn vrijgesteld:

1° De burgemeester, schepenen en gemeenteraadsleden

2° De bedienden van het stadhuis

3° Het politiekorps

4° De helft van de clerus

5° Het personeel van de bedrijven voor water-, gas- en elektriciteit en het personeel van de gezondheidsdienst

6° De brandweermannen.

Om 16 uur wordt het startsein voor de verplaatsing gegeven door de aanwezige officier.

Zij die niet op tijd aanwezig zijn, zullen worden gestraft conform de militaire wetten.

FISCHER  
Stadscommandant

Hoeft het gezegd dat dit bericht heel wat commotie heeft veroorzaakt? Het vertrek

VPTs 456

<sup>74</sup> Dit keer niet in het Frans maar in Engelse vertaling.

<sup>75</sup> Op de Vuurtorenwijk woonden heel wat schoorsteenvegers, vandaar de naam "negerdorp"; zie O. VILAIN, 'Het Negerdorp', in: *DE PLATE*, maart 2005, p. 80-81.

<p>van de mannen en het afscheid van hun familie zorgden voor hartverscheurende taferelen. De karavanen vertrokken op de voorziene tijd en plaats maar vele mannen waren niet komen opdagen of waren er onderweg van door gegaan. Vandaag specificieerde volgend nieuw bericht:</p> <p style="text-align: center;"><b>Bericht</b></p> <p><b>Alle valide mannen tussen de 17 en 45 jaar, met inbegrip van zij met Franse, Engelse, Italiaanse, of andere nationaliteit, die gisteren niet zijn kunnen vertrekken, moeten zich morgen 2 september, om 14 uur begeven naar het Leopoldpark, vlak over de grote post. Ze moeten kleren en eten meehebben voor tien dagen, tot in Maldegem. Zij die niet afkomen, zullen worden gestraft conform de militaire wetgeving. Oostende, 1 oktober 1918.</b></p> <p style="text-align: right;"><b>FISCHER Kommandant ter Zee</b></p> <p>De twee berichten waren met de hand geschreven en maar op enkele exemplaren verspreid. Dit was een aanwijzing dat alles heel vlug had moeten gaan. Tot nu toe ben ik aan die maatregel kunnen ontsnappen. Vanavond, rond 19 uur, terwijl de Duitsers met grote haast aan het inpakken waren en nog vlug springstof hadden aangebracht onder de bruggen, de watertoren en de elektriciteitsfabriek, heeft de Kommandantur een nieuwe order uitgevaardigd: tegen morgenvroeg 3 september, moeten de twee aanplakbrieven op 200 exemplaren worden verspreid. Op de eerste moet worden vermeld dat patrouilles het vuur zullen openen op al wie op diefstal wordt betrapt. De tweede aanplakbrief moet vermelden dat alle mannen tussen 17 en 45 jaar moeten verzamelen in het Leopoldpark (aanduiding van dag en uur worden voorlopig openlaten). Artsen worden hiervan vrijgesteld. / Dit dagboek begint stilletjes aan op zijn einde toe te lopen. Ik pak mijn valiezen ... om hier te blijven.</p>	<p style="text-align: right;">VPTs 457</p>
<p>De plakbrieven voor de evacuatie van de stad die de Duitsers gisteren hebben laten drukken, waren vanmiddag klaar. Ik bracht ze naar de Kommandantur die in het Atheneum is ondergebracht. Daar waren de Duitsers volop documenten aan het verbranden en de speelplaats zat onder dikke rook. Het was er hectisch. Ik kon Hauptmann Escher niet vinden en alle kantoren op de tweede verdieping waren dicht. Ik vroeg dan maar naar de stadskommandant maar uiteindelijk werd ik toch bij Escher gebracht die ook volop bezig was met het triëren van paperassen om te verbranden. Hij antwoordde dat voor de pas gedrukte plakbrieven nieuwe orders moesten worden afgewacht. Er werden veertig mannen opgeëist om morgen kwart over vijf het vee weg te brengen. Ze moeten voedsel voor drie weken bijhebben. De straten stonden vol wagens die in ijtempo werden geladen. Van tijd tot tijd ontplofte een granaat in de omgeving. De Duitsers schoten terug van op twee locaties. Er waren maar een paar geallieerde piloten in de lucht te bespeuren maar toch slaagde één er in om een kabelballon naar beneden te halen die nog maar pas 's middags was opgelaten. De meest fantastische verhalen deden ondertussen de ronde: de Bulgaren waren van kamp veranderd, de Anglo-Amerikaanse vloot was de Schelde opgevaren en had de Duitsers ingesloten. De heer Scheidemann zou nu Rijkskanselier zijn en de Kaiser zou op de vlucht zijn.</p>	<p><b>Donderdag 3 oktober</b></p>



<p>In tegenstelling tot wat gisteren werd rondgestrooid, staan de hefkransen nog altijd op hun gewone plaats in de haven.</p> <p>Nu circuleert het gerucht dat de resterende valide mannen niet zullen worden geëvacueerd en dat zij die al vertrokken zijn, huiswaarts zullen keren. De bevolking reageert opgelucht.</p>	
<p>Deze morgen werd volgend order via / plakbrieven verspreid en mondeling door de bellenman: "Alle ongehuwde mannen tussen de 16 en 45 jaar moeten om 11 uur verzamelen aan het stadhuis. Ze moeten geen bagage en geen voedsel meebrengen". De Duitsers hadden die mannen nodig om de straten te helpen opruimen, het vee weg te brengen, enz. Zestien onder hen zijn ondertussen vertrokken met de dieren. Ze kregen elk zeven broden, spek en 100<sup>76</sup> BEF.</p> <p>We beleven spannende momenten alhoewel we de werkelijke militaire stand van zaken niet kennen.</p> <p>De Duitsers zijn nog altijd volop het materiaal aan het opladen en wegbrengen. Deze namiddag werden de sluizen opgeblazen. We horen voortdurend het dof geluid van ontploffingen en soms beven de grond en de gebouwen.</p> <p>Hoelang zal dit nog duren? Er blijven maar een paar Duitse soldaten over in Oostende en al het materiaal is weg. De stad kan dus binnen de kortste tijd helemaal worden geëvacueerd. De bevolking wacht angstvallig af. Bij de werkbekwame mannen loopt de spanning hoog op. De meeste – onder wie ikzelf – zijn van plan om in Oostende achter te blijven.</p> <p>Zou de bevrijding nakende zijn? Misschien morgen of binnen enkele uren? Het is nauwelijks te geloven en iedereen wacht vol vertrouwen af. Alleen al het idee van binnenkort bevrijd te worden, snijdt me de adem af.</p>	<p><b>Vrijdag 4 oktober</b> VPTs 458</p>
<p>De Duitsers gaan onverminderd door met vernielingen. Op de scheepswerven werden de treinsporen opgeblazen. De Elektriciteitsfabriek is klaar om in de lucht te vliegen. Maar de Duitsers zijn ondertussen van gedacht veranderd, ze hebben alleen de machinezaal buiten werking gesteld.</p> <p>Zondag 6 oktober deed de heer Vollerts van de Garnison Verwaltung het aanbod aan de stad om de volledige kolenvoorraad over te nemen. Hij vroeg 80 DM per ton en er liggen hier duizend ton van goede kwaliteit en evenveel van slechte kwaliteit opgestapeld. Ze kwamen tot een akkoord met een reductie van 20 BEF<sup>77</sup> per ton /. De kolen zijn nu voor de bevolking.</p> <p>Nu een deel van de bevolking de stad heeft verlaten en de soldaten in allerijl materiaal wegbrengen, dacht iedereen dat er geen Duitse soldaten meer zouden zijn. Maar spijtig genoeg is dit niet zo. We maken nu de moeilijkste momenten mee sedert het begin van de bezetting. We leven in complete onzekerheid over het lot van onze stad. Vele jongelui die de stad moesten verlaten, zijn ondergedoken omdat ze dachten dat ze de volgende dag al zouden worden bevrijd. Maar al een week weten ze dat dit een verkeerde inschatting was en hun situatie momenteel allesbehalve benijdenswaardig is. Ze mogen van geluk spreken dat de Duitsers de huizen nog niet hebben doorzocht.</p> <p>Ondertussen zijn veel Duitse militairen teruggekeerd naar Veldlazaret 4 van de zeemacht aan de Rogierlaan.</p> <p>In de namiddag van 7 oktober plakte de Kommandantur een bericht aan waarin stond dat Duitsland bereid was besprekingen aan te vatten over de vredesvoorwaarden van president Wilson. Heel wat mensen haastten zich naar de Kommandantur voor meer informatie. Een soldaat zei: "Dat is het werk van onze Scheidemann", wat bewijst dat die man graag gezien is door de soldaten. Maar is dit weer geen politiek maneuver? President Wilson is niet de eerste de beste en zal zich niet bij de neus laten nemen. Dit is goed nieuws voor de stad en velen zijn van mening dat de Duitsers alle</p>	<p><b>zaterdag 5 - maandag 7 oktober</b></p> <p>VPTs 459</p>

<sup>76</sup> Ms: 100; Ts: 101.

<sup>77</sup> Ms en Ts: *The town asked a reduction of 20 frs per ton (also 80 frs per ton)*. Wat bedoelt VP met dit laatste?

geallieerde voorwaarden zullen moeten aanvaarden als ze niet willen dat hun grondgebied zwaar wordt bestookt.	
<p>Het is nu al een week geleden dat een tweeduizendtal mannen de stad verlieten en dat de Duitsers in ijltempo hun koffers begonnen te pakken. En toch zijn ze nog altijd hier. Meer nog, een aantal militairen zijn zelfs teruggekomen. Alles / van enige militaire betekenis werd vernield of achtergelaten. Maar plots is de situatie veranderd en wordt het verhaal over vredesonderhandelingen de wereld ingestuurd. Onze bevolking heeft meer vertrouwen in een overhaast vertrek dan in stugge onderhandelingen.</p> <p>De Kommandantur en het gerecht zijn hun kantoren opnieuw aan het inrichten en ook de opeisingen gaan onverminderd door.</p> <p>Nog nooit heeft de bevolking zo'n periode van hoge verwachtingen meegemaakt gevolgd door diepe ontgoocheling. We waren zo dicht bij de bevrijding, zo'n mooie perspectieven openden zich en nu lijden we averij vlak voor de haven. Al bijna vier jaar snakken we naar bevrijding. We mochten heel kort een glimp opvangen maar plots is de duisternis teruggekeerd. Dat is meer dan ontmoedigend.</p>	<p><b>dinsdag 8 - woensdag 9 oktober</b> VPTs 460</p>
<p>Omdat de meeste valide mannen de stad hebben verlaten is het ook gedaan met de visvangst op zee. Zo komt het dat vitaminerijke voeding ontbreekt en dat de voorraden van de Commission for relief die nog niet uitgedeeld zijn, binnenkort op gaan zijn. Maar de gebeurtenissen volgen elkaar zo snel op dat, wie weet, de wapenstilstand binnen de kortste keren een einde zal maken aan onze miserie. Vele van de geëvacueerde mannen zijn nu teruggekeerd. Sommige met toelating, anderen op eigen initiatief. Hun verhalen zijn hartverscheurend.</p> <p>De hele veestapel, behalve de melkkoeien, werd weggevoerd. De gemeente Zandvoorde is verplicht om dagelijks 120 liter melk aan de stad te leveren, bestemd voor de baby's en de zieken.</p> <p>Vandaag 13 oktober verscheen een Duits communiqué waarin stond dat de Rijksregering / (en niet langer de Keizerlijke regering) bereid was om zich uit de bezette gebieden terug te trekken. Dat nieuws werd op gejuich ontvangen, niet alleen door de bevolking maar ook door de soldaten. Die hebben de affiches met oorlogspropaganda van de muren van de Kommandantur gerukt. Vanavond zongen de soldaten luidkeels in de straten en dit voor de eerste keer sinds meer dan een jaar.</p>	<p><b>donderdag 10 - zondag 13 oktober</b></p> <p>VPTs 461</p>
<p>Morgen zal het exact vier jaar geleden zijn dat Oostende werd bezet. Vanmorgen vroeg werden we wakker met hevige beschieting van enkele woonwijken vlak buiten de stadsgrens. Die beschieting kwam onverwacht omdat het al twee weken rustig is aan het front. Er waren zelfs geen vliegtuigen meer te bespeuren. In plaats van in hevigheid af te nemen, werd de beschieting zwaarder en naderde de stad. 's Middags vernamen we dat er al doden en gewonden gevallen waren. In de loop van de namiddag kwamen de westelijk gelegen stadsdelen onder hevig vuur te liggen, tien à twaalf personen kwamen om en er vielen ook gewonden.</p> <p>De militairen begonnen opnieuw in te pakken. Vanavond om acht uur hoorden we dat inwoners van Stene, de Conterdam en van delen van Bredene die tussen de vijftien en de vijftig jaar oud zijn, bevel hebben gekregen om de gemeente te verlaten. Paardeneigenaars kregen om halfzeven te horen dat ze hun dieren naar de Kommandantur moesten brengen. De stad moest een naamlijst van mannen tussen vijfenveertig en vijftig jaar opstellen.</p> <p>Als ik dit neerschrijf, is het ondertussen tien uur in de avond. Het gerucht doet de ronde dat morgen alle mannen jonger dan vijftig jaar op straat zullen worden gearresteerd en weggevoerd. En dat op een 15de oktober, de verjaardag van vier jaar tirannie. Op dit eigenste ogenblik, hoor ik een geallieerd vliegtuig over de stad</p>	<p><b>maandag 14 oktober</b></p>

<p>scheren, het <sup>78</sup>wordt onthaald op artilleriesalvo's. Ik heb zo de indruk dat er / morgen heel wat te beleven zal zijn.</p>	VPTs 462
<p>Volgende personen<sup>79</sup> werden gedood of gewond tijdens het bombardement van gisteren.</p> <p>Bombardement van 14 oktober om 11.00 uur voor de middag:</p> <p><b>overleden:</b>  Theophile Van Wassenhove, 58 jaar, Stockholmstraat 27  Charles Degryse, 51 jaar, Torhoutsesteenweg 121</p> <p><b>zwaar gewond en nadien overleden:</b>  Basile Osaer, 45 jaar, Boekareststraat 8</p> <p><b>licht gewond:</b>  Charles Boedt, 56 jaar, Timmermanstraat 53  Joseph Vergauwe, 81 jaar, Leffingestraat</p> <p>Bombardement van 14 oktober om 16.00 uur:</p> <p><b>overleden:</b>  Henri Rosseel, 13 jaar, Torhoutsesteenweg 308  Octave David, 6 jaar, Nieuwlandstraat 20  Joseph Declercq, 61 jaar, Torhoutsesteenweg 299  Marie Coeneye, 83 jaar, Vrijheidstraat  Achille Rosseel, 16 jaar, Torhoutsesteenweg 308  Julien Rosseel, 6 jaar, idem  Jérôme Vanhee, 24 jaar, Torhoutsesteenweg 312  Marie Holte, 15 jaar, Torhoutsesteenweg 310</p> <p><b>zwaar gewond:</b>  Oscar Tratsaert, 11 jaar, Duivenhokstraat 75  Victorine Verstraete, 46 jaar, Torhoutsesteenweg 301  Théophile Vanderheyde, 49 jaar, idem  Victorine Baltus, 46 jaar, Torhoutsesteenweg 333</p> <p><b>licht gewond:</b>  Olinto Anzempamber, 50 jaar, Torhoutsesteenweg 137  Paule Vanderheyde, 21 jaar, Torhoutsesteenweg 301  Polydore Devrie, 59 jaar, Nieuwlandstraat 57  Octavie Verleye, 42 jaar, Torhoutsesteenweg 308  Arthur David, 15 jaar, Nieuwlandstraat 20  Adolphine Rosseel, 11 jaar, Torhoutsesteenweg 308  Berthe Krowel, 43 jaar, Torhoutsesteenweg 310  Prosper Wackenier, 12 jaar, Torhoutsesteenweg 440</p> <p>De voorbije twee dagen werden treinsporen, machines van de watermaatschappij, de spoorwegbrug over het kanaal, enz. vernield. De Duitsers vragen vrede maar vooraleer te vertrekken, blijven ze installaties vernielen. Tijdens die operaties werden stukken ijzer, stenen, enz. weggeslingerd en kwamen terecht op de daken en in de straten. Het lawaai dat die ongewone projectielen produceerden, geleek op dat van schrapnels. / Het was levensgevaarlijk om buiten te komen in de straten ten zuiden van de A. Pieterslaan.</p> <p>In de nacht van 15 op 16 oktober en de daaropvolgende dag trok transport van kanonnen, materiaal en militairen van West naar Oost door de stad. Het vermelden meer dan waard is het feit dat de infanteriesoldaten tijdens hun doortocht zongen en dat de wagens werden voortgetrokken door ... de manschappen. Dat is wat er na vier jaar rest van het eens zo trotse Duitsland.</p>	<p><b>dinsdag 15 - woensdag 16 oktober</b></p> <p>VPTs 463</p>

<sup>78</sup> Van af hier is het Ts beschadigd of onleesbaar en gaan we voor de rest van die dag voort op het Ms.

<sup>79</sup> Het Ms verwijst naar een bijgevoegde lijst die we hebben teruggevonden in schrift 20 van het Ms. Zie ook *Duinengalm* van 26 november 1920 en ELLE, p. 567-68.

<p>Vanmorgen 16 oktober, gebruikten de Duitsers hun voorraad munitie op en gingen ondertussen verder met vernielen. Het lawaai was verschrikkelijk. Ze bliezen ook enkele batterijen op.</p> <p>De burgemeester kreeg het bevel om alle burgers die in de gevangenis van de Babylonestraat waren opgesloten, vrij te laten en de mensen op te roepen tot kalmte. In de loop van de voormiddag is de Kommandantur dan vertrokken. Enkele militairen blijven achter en bewaken de wegen met machinegeweren. Twee van hen staan opgesteld aan het Leopoldpark, anderen langs de toegangswegen.</p> <p>Terwijl ik aan het schrijven ben, horen we nog altijd ontploffingen. Ondertussen is het tien uur. Het lawaai is ondraaglijk en stukken materiaal vliegen door de lucht. Misschien vertrekt de laatste militair morgen of overmorgen? We wachten op de komst van de geallieerde detachementen. Is de bevrijding echt zo nabij? Wil dat zeggen dat mijn dagboek naar zijn einde loopt?</p>	
<p>Driewerf hoera voor de geallieerden! Hiep, hiep, hoera voor de Belgen! De bevrijding was dichterbij dan we dachten! Eindelijk vrij! Hoe zoet klinkt het woord vrijheid / in de oren! Maar hoe is de bevrijding van Oostende verlopen?</p> <p>Vanmorgen kwart voor elf GMT verliet ik het stadhuis en maakte van de gelegenheid gebruik om wat rond te toeren op de zeepromenade. Plots zag ik vier of vijf vliegtuigen heel laag aangevlogen komen vanuit de richting van Blankenberge. Het was onmiddellijk duidelijk dat het Belgische en Franse toestellen waren. Iedereen die ze opmerkte, werd bijna hysterisch. Toen ik terug op het Wapenplein kwam, scheerden de piloten over mij en beantwoorden het wuiven en het hoerageroep van de bevolking. In de Weststraat<sup>80</sup> kwamen de mensen met Belgische vlaggen buiten om ermee te wuiven naar de piloten. Vooraleer om halftwaalf rechtsomkeer te maken, gooiden de piloten Franse kranten uit. Enkelen vlogen rondjes terwijl de Oostendenaars bleven wuiven.</p> <p>Terwijl de vliegtuigen allerlei toeren uithaalden, werden vier van de slachtoffers van de laatste bombardementen naar buiten gebracht uit de Sint-Jozefskerk. Hun kisten werden op vier steekkarren gezet want in stad zijn er geen paarden en wagens meer. Toen de begrafenisgangers de vliegers zagen, renden ze naar de A. Pieterslaan. Met uitzondering van een wenende vrouw had iedereen de lijkkasten achtergelaten. Het was een hartverscheurend en gelijker tijd indrukwekkend moment.</p> <p>Iedereen stak een tricolor lintje op de kleren, aan vele gevels hing de Belgische driekleur en ook de kinderen zwaaiden er lustig mee niettegenstaande dat er aan Petit Paris nog altijd Duitse militairen met machinegeweren stonden. Uit schaamte durfden ze het vuur niet openen. Om 14 uur heeft de laatste Duits per fiets de stad verlaten. Slechts enkelen hebben zich verborgen in leegstaande huizen met de bedoeling zich aan de geallieerden over te geven. /</p> <p>Na de middag begonnen de geallieerden met de ontmijning van de invalswegen naar de stad. De een na de andere mijn werd tot ontploffing gebracht. Een dertigtal vliegers cirkelden onophoudelijk boven de stad. Zo'n dozijn ervan landden op het strand en ik had de eer de Belgische kommandant Chaumotte te mogen begeleiden naar het stadhuis. De man moest aldoor handen schudden en werd door honderden omstaanders omhelsd. Het was een hele opgave om hem tot bij de burgemeester te brengen. Alle straten waren bevlagd met de Belgische driekleur die vier jaar lang zorgvuldig verborgen was gehouden. De vreugde en de uitbundigheid van de burgers zijn onbeschrijfelijk.</p> <p>Terwijl de burgemeester de kommandant ontving, werden nog drie andere Britse marineofficieren binnengeleid. Toen we hoorden dat ze aan boord van de Vindictive hadden deelgenomen aan de blokkade van de haven, werden ze overloden met felicitaties.</p> <p>'s Avonds arriveerden de eerste Belgische "tommies". Hun humeur was opperbest.</p>	<p><b>donderdag 17 oktober</b> VPTs 464</p> <p>VPTs 465</p>

<sup>80</sup> Nu A. Buylstraat.

<p>Voor de manier waarop ze werden onthaald, ontbreken woorden. Het waren mannen van het Tweede Regiment Jagers, Vlamingen en Walen, vaderlandslievende Belgen, elkaar helemaal niet hatend zoals de Duitsers ons hadden willen doen geloven. Vooraleer te gaan slapen, kreeg Oostende nog het bezoek van koning Albert en de koningin. Ze trotseerden de zeemijnen die vóór de haven lagen omdat ze nog diezelfde dag incognito een bezoek wilden brengen aan het bevrijde Oostende. Ze werden dus niet onthaald op de manier die de Oostendse bevolking zou gewild hebben. Schepen H. De Vriese ontving hen op het stadhuis.</p> <p>Lang leve België, lang leven de geallieerden! Hiep, hiep, hoera!</p> <p>Zo zijn we aan het einde gekomen van dit dagboek. Nu wordt Oostende bezet door de geallieerden en zijn de Duitsers op de vlucht. Vooraleer ik definitief afsluit, nog enkele bedenkingen.</p>	
<p style="text-align: center;">Nawoord<sup>81</sup></p> <p>Duitsland is erin geslaagd de geallieerden vier jaar lang te bekampen. Het vond zijn kracht<sup>82</sup> in het koeioneren en terroriseren van de bezette gebieden. Het land was goed voorbereid en vastbesloten om in één ruk de hele aardbol te veroveren. Bij verrassing viel het België en Frankrijk binnen. Maar eens de eerste offensieven waren gekomen, moest het zijn toevlucht nemen tot een hele reeks wanpraktijken om zijn eigen bevolking van het nodige te voorzien, zijn militaire capaciteit veilig te stellen en zijn handel en industrie draaiende te houden.</p> <p>Hoe Duitsland hierin bleef slagen, heb ik duidelijk beschreven in voorgaande bladzijden. In weerwil van de bepalingen en de afspraken van het volkerenrecht, hebben zijn leiders alle levensnoodzakelijke goederen uit ons land geroofd als aanvulling van hetgeen zijn eigen bodem niet langer zelf in voldoende mate kon produceren. Op die manier kon Duitsland zijn eigen bevolking in leven en zijn leger operationeel houden. Privébezit werd niet ontzien en gewetensvrijheid niet gerespecteerd.</p> <p>België met zijn vruchtbare bodem heeft massaal allerlei voedingswaren geproduceerd voor Duitsland. Het is voor iedereen meer dan duidelijk dat België in die vier jaar dienstdeed als de belangrijkste graanschuur van de bezetter. De Belgische veestapel en de opbrengst van zijn landbouw werden richting Rijn weggesleept zodat de Duitse bevolking en leger verder werden bevoorrad. De geallieerden wilden dit beletten door de Centrale Machten de toegang tot de wereldzee te ontzeggen.</p> <p>De Belgische industrie en handel droegen in grote mate bij tot het overleven van de Duitse economie. Duitsland was zelf niet voldoende in staat / om weerwerk te bieden aan de enorme oorlogsinspanningen van de geallieerden. De bezetter aarzelde dan ook geen seconde om uit eigen belang de economie van België en Noord-Frankrijk om zeep te helpen en onze industriële infrastructuur te ontmantelen.</p> <p>Door deze schandalige praktijken kon Duitsland vier jaar lang het hoofd boven water houden. Om te beletten dat het eigen land een slagveld werd, besloot Duitsland ons landje en Noord-Frankrijk te plunderen en volledig kapot te maken.</p> <p>En die Hunnen deden nog veel meer dan dat.</p> <p>Omdat ze hoopten op die manier gemakkelijker en vlugger hun einddoel te bereiken, deinsden ze niet terug voor corruptie en bedrog. Ze gebruikten enkele gemene politici en moedigden hen aan in hun pogingen om Vlamingen en Walen uit elkaar te spelen. Maar ondanks dit schandelijk gedrag en het instellen van een terreurregime slaagden ze er niet in om de hechte band tussen Vlamingen en Walen kapot te krijgen. De Belgische bevolking heeft op stoïcijnse wijze het juk van de tiran gedragen. Haar vertrouwen in de toekomst bleef onwrikbaar en haar hoop op bevrijding onwankelbaar.</p> <p>Die hoop en dat vertrouwen mogen niet bedrogen worden. Het lijden van die vier</p>	<p>VPTs 466</p> <p>VPTs 467</p>

<sup>81</sup> Enkel in Ts.

<sup>82</sup> *Strenth and [means]*. Wat bedoelt VP met *[means]*?

<p>jaren mag niet voor niets zijn geweest.</p> <p>Nadat het de bevolking tot slavernij had gebracht, privé en publiek eigendom ontvreemd, ontelbare burgers vermoord, werd Duitsland tot overgave gedwongen. Het kon niet anders dan genade vragen en zich vernederen zoals nooit tevoren in de geschiedenis het geval is geweest.</p> <p>Gerechtigheid heeft het gehaald op barbaarsheid en hypocrisie, twee wapens die de Hunnen hebben gebruikt in hun poging om de wereld te onderwerpen.</p> <p>België was de eerste om zich te verzetten en zich te roeren<sup>83</sup> tegen de Teutoonse horden die het plan hadden opgevat om heel Europa onder de voet te lopen. Die edele en moedige daad heeft de geallieerden in staat gesteld om / de Pruisische adelaar, symbool van het Duits militarisme, te verdrijven en voor altijd onschadelijk te maken.</p> <p>Eer komt toe aan het kleine België en aan zijn grootmoedige koning! Eer ook aan Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, de VS en aan alle landen die zich ingezet hebben voor die nobele zaak.</p> <p>Einde.</p> <p>(get.) S. Van Praet</p>	<p>VPTs 468</p>
--	-----------------

**© Vertaling John Aspeslagh. Tekst overnemen kan mits bronvermelding.**

<sup>83</sup> [to stirn] voor to stir, in actie treden, zich roeren tegen, weerstand bieden.